

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

FACULTEIT DER MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN

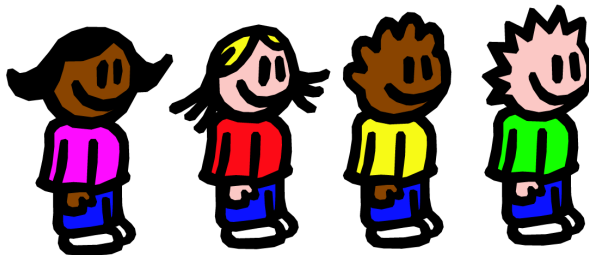
AFDELING PSYCHOLOGIE

ONDERZOEKSPRACTICUM

HOE WORDT DE WISC-III^{NL} IN DE PRAKTIJK GEBRUIKT?

&

EFFECTEN VAN ENQUÊTEKENMERKEN OP DE RESPONS

PML/AOP4661/JUNI/2004

Bianca van Bers

Mardou Jacobs

Ingrid Koek

Dicky Meijer

Jacqueline Plat

SUPERVISOR

Drs Harrie Vorst

Abstract

De Nederlandse versie van de Wechsler Intelligence Scale for Children, de WISC, werd in 2002 in een nieuwe versie op de markt gebracht, de WISC-III^{NL}. Deze versie was al snel onderwerp van discussie en kreeg heftige kritieken te verduren. De normering en de validiteit werden door de COTAN onvoldoende beoordeeld en de test werd daarom zelfs enige tijd uit de handel gehaald. Dit onderzoek probeerde te achterhalen hoe de WISC-III^{NL} in de praktijk wordt gebruikt. Daarvoor werden 876 kopers van deze intelligentietest benaderd met een daartoe ontworpen enquête. Daarnaast werd een experimenteel onderzoek uitgevoerd door kenmerken van de enquête te manipuleren om na te kunnen gaan wat het effect zou zijn op het responspercentage, de responsnelheid en de responskwaliteit.

“Hoe wordt de WISC-III^{NL} in de praktijk gebruikt?”

Uit de resultaten van het beschrijvende onderzoek kwam het volgende naar voren. In 2003 werden de beide versies van de WISC nog veel gecombineerd. In 2004 verwacht men de WISC-III^{NL} steeds meer te gaan gebruiken. De meeste respondenten testten in 2003 1 tot 20 kinderen. Dit waren ook de verwachtingen voor 2004 met betrekking tot de WISC-III^{NL}. Voor het gebruik van de WISC-R^{NL} en de combinatie van beide versies werd een meer gespreid patroon verwacht. De meeste geteste kinderen in 2003 waren negen, tien en elf jaar. In 2004 wordt hetzelfde verwacht ongeacht de versie van de test. Voor 2003 en 2004 kwam naar voren dat beide tests het meeste werden gebruikt voor diagnose in verband met leermoeilijkheden of ten behoeve van speciale onderwijsprogramma's en voor klinische diagnose. Over het algemeen werden alle standaard subtests bijna altijd gebruikt. Het merendeel van de respondenten berekende altijd het verbaal, performaal en totaal IQ. De factorscores werden iets minder frequent gebruikt. De meeste gebruikers combineerden vijf of meer andere tests met een van beide versies van de WISC. Dit waren vooral persoonlijkheidstests. Een groot aantal respondenten gaf aan behoefte te hebben aan aangepaste normen, met name voor allochtone en tweetalige kinderen. Ook ten aanzien van de validiteit had men aangepaste wensen. De algemene indruk van de WISC-III^{NL} was goed. Op de specifieke punten oordeelde men overeenkomstig het oordeel van de COTAN. Tot slot werd er heel veel gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aanvullende opmerkingen te maken over de discussie rond de WISC-III^{NL} en in het algemeen over het gebruik van de test.

Effecten van enquêtekenmerken op de respons.

De enquêtes werden op respectievelijk wit, roze en rood papier gedrukt. De begeleidende brief en herinnering werd al of niet van een persoonlijke aanhef en handmatige ondertekening voorzien en de herinneringsbrief werd één dan wel drie weken na de enquête zelf verstuurd. Verwacht werd dat enquêtes gedrukt op gekleurd papier, voorzien van een persoonlijke brief en na een korte herinnering een hogere, snellere en betere respons op zouden leveren. De enquête werd door meer dan de helft van de benaderde personen en instanties ingevuld en teruggestuurd. Van enig effect van de manipulaties was tegen de verwachtingen in nauwelijks sprake. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de benaderde doelgroep een dermate hoge betrokkenheid en belang had bij deze enquête, dat zij zich niet hebben laten beïnvloeden door kleur, verpersoonlijking of snelheid van de herinnering.

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Methode	11
2.1 Respondenten	11
2.2 Materialen	11
2.3 Manipulaties	11
2.4 Metingen	12
2.5 Hypothesen	12
2.6 Analyses	13
2.7 Procedure	14
3. Resultaten beschrijvend onderzoek	15
3.1 Respondenten	15
3.2 Aanschaf van de WISC-III ^{NL}	16
3.3 Gebruik van de versies van de WISC	16
3.4 Algemeen gebruik van de WISC in 2003 en 2004	17
3.4.1 Aantallen geteste kinderen	17
3.4.2 Leeftijdsklassen van de geteste kinderen	20
3.4.3 Doelen van testgebruik	23
3.5 Gebruik van subtests van de WISC	26
3.6 Gebruik van IQ-scores en factorscores van de WISC	27
3.7 Gebruik van andere tests in combinatie met de WISC	28
3.8 Normen van de WISC-III ^{NL}	29
3.9 Validiteit van de WISC-III ^{NL}	30
3.10 Algemeen en specifiek oordeel over de WISC-III ^{NL}	31
3.11 Opmerkingen over de discussie betreffende de WISC-III ^{NL}	32
3.12 Aanvullende opmerkingen over de WISC-III ^{NL}	33
3.13 Medewerking aan vervolgonderzoek van de Universiteit van Amsterdam	35

4. Resultaten experimenteel onderzoek	36
4.1 Respondenten	36
4.2 Responspercentage	36
4.2.1 Analyse 1-vier weken na herinnering	36
4.2.2 Analyse 2-zeven weken na enquête	38
4.3 Responssnelheid	40
4.3.1 Analyse 1-vier weken na herinnering	40
4.3.2 Analyse 2-zeven weken na enquête	42
4.4 Responskwaliteit	44
4.4.1 Analyse 1-vier weken na herinnering	44
4.4.2 Analyse 2-zeven weken na enquête	46
 5. Conclusie en discussie	 48
 6. Literatuur	 51
 7. Bijlagen	 53

1. Inleiding

In groep 8 worden bijna alle basisschoolleerlingen aan de hand van de bekende Cito-toets getest voor het voortgezet onderwijs. Naast dit moment in een kinderleven zijn er nog talloze andere momenten waarop een kind getest kan worden. Hiervoor kunnen diverse redenen bestaan: gedragsproblemen, leerproblemen of aanpassingsproblemen. Deze kunnen thuis of op school nader worden onderzocht met behulp van bijvoorbeeld een persoonlijkheidstest en/of een intelligentietest. De tests kunnen worden uitgevoerd door onder andere (school)begeleidingsdiensten, onafhankelijke testbureaus, kinderpsychologen of (ortho)pedagogen. Naar het testgebruik bij kinderen is in Nederland relatief weinig beschrijvend onderzoek gedaan. Het onderhavige onderzoek richt zich derhalve op het gebruik van tests bij kinderen, waarbij bijzondere aandacht uitgaat naar het gebruik van de relatief nieuwe Nederlandstalige versie van de Wechsler Intelligence Scale for Children, de WISC-III^{NL}. Dit is een algemene intelligentietest die individueel wordt afgenomen en dient om het cognitieve functioneren van kinderen van 6 tot 17 jaar vast te kunnen stellen (Kort, Compaan, Bleichrodt, Resing, Schittekatte, Bosman, Vermeir & Verhaeghe, 2002).

Om individuele verschillen in intelligentie te meten zijn intelligentietests ontwikkeld. David Wechsler, de vader van de hiervoor genoemde WISC-III, was een psycholoog die hier een halve eeuw geleden in Amerika mee begon. Hij meende dat intelligentie uit verschillende verschijningsvormen bestond en beschouwde intelligentie dan ook niet als één specifieke vaardigheid, maar als een samengesteld en globaal geheel. Wechsler ontwikkelde in de jaren 30 van de vorige eeuw de Wechsler Bellevue Intelligence Scale. Deze test onderscheidde zich van de op dat moment beschikbare intelligentietests door kenmerken als IQ-waarden uitgedrukt in standaardscores en het gebruik van subtests. Een tweede versie werd ontwikkeld met het oog op gebruik door het Amerikaanse leger en was de directe voorloper van de WISC test (1949). Sindsdien heeft de WISC een eigen ontwikkeling doorgemaakt, eerst in de vorm van de WISC-R en nu als de huidige WISC-III. Net als bij de eerdere versies van de Wechsler tests voor kinderen zijn de subtests van de WISC-III ingedeeld in twee groepen: de verbale en performale subtests. Deze subtests worden om en om afgenomen om de aandacht van het kind zoveel mogelijk vast te houden. Een tweetal subtests, te weten Cijferreeksen (verbaal) en Doolhoven (performaal) kunnen aanvullend worden afgenomen of als vervanging van een andere subtest. Naast deze twaalf subtests bevat de WISC-III^{NL} een geheel nieuwe subtest, namelijk Symbolen Vergelijken. Deze test is optioneel en is toegevoegd om de diagnostische bruikbaarheid van de test te vergroten. De resultaten van de subtests worden samengevat in een drietal scores: verbaal IQ (de som

van alle scores op de verbale subtests), performaal IQ (de som van alle scores op de performale subtests) en het totaal IQ (de scores op de verbale en performale subtests tezamen). In aanvulling hierop is het mogelijk om factorscores te berekenen, gebaseerd op drie factoren, te weten: Verbaal Begrip, Perceptuele Organisatie en Verwerkingssnelheid. De subtest Symbolen Vergelijken vervangt geen van de andere subtests bij de berekening van de IQ scores. Wanneer echter factorscores berekend worden, moet de subtest Symbolen Vergelijken wel worden afgenomen (Kort et al., 2002).

In het Nederlandstalige gebied vonden verschillende aanpassingen plaats van de Amerikaanse versie uit 1949. In 1976 verscheen hier de voorlopige versie van de WISC-R^{NL} gevolgd door een definitieve versie in 1986. Na het verschijnen van de WISC-III in de Verenigde Staten in 1991 leek het gewenst om ook deze versie voor Nederland en Vlaanderen beschikbaar te hebben. Het ging daarbij niet alleen om nieuw testmateriaal of een gewijzigde testopzet, maar vooral om de beschikbaarheid van goede en actuele normen (Kort et al., 2002).

Normering bestaat uit de omrekening van de ruwe score naar de relatieve normscore (Oosterveld & Vorst, 2003). De individuele score op een test dient vergeleken te worden met scores van anderen. De scores van anderen vormen de norm. De groep personen die de norm vormt wordt de normgroep genoemd. De normering van een intelligentietest gebeurt door voldoende mensen (een representatieve steekproef uit de bevolking) van dezelfde leeftijd, gespreid over alle opleidingsniveaus, de test af te laten leggen. De uiteindelijke IQ-score geeft aan hoe iemand presteert op een intelligentietest, vergeleken met het deel van de bevolking van diens leeftijd (Köhler, 2002).

Uit longitudinaal onderzoek is bekend dat intelligentie gedurende een mensenleven nagenoeg constant blijft (Pesch & Ponsioen, 2004). Wordt echter twee of meer keer getest met dezelfde intelligentietest, met dezelfde normgegevens, dan blijkt er in 30 jaar sprake te zijn van een toename van ongeveer 10 IQ-punten. Dit noemt men ook wel het Flynn-effect. (Flynn, 1987, 1998, 1999, 2000, aangehaald in Pesch & Ponsioen, 2004). Het Flynn-effect vormt een probleem aangezien er een systematische meetfout in het IQ plaats vindt. Dit kan voorkomen worden door de normering van een test regelmatig te vernieuwen.

Actualisering van de normen was aldus een belangrijk doel bij de ontwikkeling van de WISC-III^{NL} (Kort et al., 2002). Immers de normering van de WISC-R^{NL}, zijn voorganger, stamde reeds uit het begin van de jaren 80. En juist over deze nieuwe normering van de

WISC-III^{NL} is veel te doen geweest. In verschillende artikelen in het vakblad de Psycholoog is er op gewezen dat de representativiteit van de normgroepen niet in orde is. Het percentage HAVO/VWO leerlingen in de Nederlandse onderzoeksgroep van 13 t/m 16 jaar is 55%. De CBS gegevens geven echter een percentage HAVO/VWO leerlingen voor het derde leerjaar van 38%. De normering zou voor de oudere leeftijdsgroepen dus te hoog gesteld zijn en het intelligentieniveau van de leerlingen in het voortgezet onderwijs onderschatten (Tellegen, 2002). Derhalve heeft ook de Commissie Testaangelegenheden in Nederland, de COTAN, de WISC-III^{NL} onder andere ten aanzien van de normering onvoldoende beoordeeld en is de test enige tijd uit de handel gehaald. Een consequentie daarvan is dat de uitslag van de test niet gebruikt mag worden voor het stellen van indicaties bij de aanvraag voor zorg binnen de leerwegondersteuning of het praktijkonderwijs (<http://drempelonderzoek.nl/COTAN.htm>).

Evers, Zaal en Evers deden in 2002 onderzoek naar de ontwikkelingen in het testgebruik van Nederlandse psychologen. Ze stuurden daartoe twee vragenlijsten over testgebruik en testattitude aan alle leden van het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP). Uit dit onderzoek valt onder andere op te maken dat de WISC-R^{NL} de meest gebruikte intelligentietest voor kinderen van 6 tot 16 jaar is. De WISC-III^{NL} was ten tijde van dit onderzoek nog niet uitgebracht. Het onderzoek is echter alleen uitgevoerd onder psychologen en bevat informatie over testgebruik in het algemeen. Het onderhavige onderzoek is breder van opzet qua gebruikers en richt zich specifiek op het gebruik van tests bij kinderen, met name op het gebruik van de WISC-III^{NL}. Daartoe is aan de hand van "The total design method" (Dillman, 1978) een enquête samengesteld die verstuurd is aan alle kopers van de WISC-III^{NL}. De verwachting is dat uit deze resultaten onder andere geconcludeerd kan worden wie de WISC-III^{NL} gebruiken, voor welke kinderen, met welk doel en wat de mening van de respondenten over de WISC-III^{NL} en de discussie rond deze test is.

Naast het beschrijvend onderzoek werd er in het onderhavige onderzoek ook een experimenteel onderzoek uitgevoerd. De manipulaties staan los van het beschrijvende onderzoek naar de WISC-III^{NL}. In het geval van onderzoek met behulp van een enquête is het van belang dat zoveel mogelijk geënuquëeerden de enquête terugsturen. Een hoge respons is belangrijk omdat er voor gezorgd moet worden dat het resultaat een goede afspiegeling is van de bedoelde populatie (Fox, Robinson en Boardley, 1998). Naar responsverhogende technieken voor enquêtes is veel onderzoek gedaan. Zo deden Etter, Cucherat en Perneger (2002) een meta-analyse van tien experimentele studies die het effect van gekleurd papier op responsaantallen maten. De resultaten lieten zien dat het printen van een enquête op

blauw, groen of geel papier geen effect had in vergelijking met enquêtes geprint op wit papier. Echter, enquêtes gedrukt op roze papier verhoogden de responsaantallen met 12% in vergelijking met enquêtes op wit papier. Omdat de primaire kleur rood niet is behandeld door Etter et al. en aangezien de kleur roze ontstaat door rood met wit te mengen (Willard, 1996), is er mede, naast wit en roze, in het onderhavige onderzoek bekeken wat het effect van een rode enquête op de respons is.

Andere manipulaties zijn het gebruik van een begeleidende brief met persoonlijke aanhef en de herinneringsbrief. Ook hier is veel onderzoek naar gedaan. Uit een meta-analyse van Yammarino, Skinner en Childers (1991) bleek dat herinneringsbrieven een positief effect hebben op responsaantallen. In de kwantitatieve review van Yu en Cooper uit 1983 werd gekeken naar het verhogen van de responsaantallen bij vragenlijsten. Uit dit onderzoek kwam onder andere naar voren dat persoonlijke aanhef en herinneringsbrieven significant meer reacties teweeg brachten dan brieven zonder persoonlijke aanhef of enquêtes zonder herinneringsbrief.

De opzet van het onderhavige onderzoek kan als volgt worden samengevat. Het onderzoek betreft een beschrijvend deel en een experimenteel deel. Het beschrijvend deel betreft het onderwerp van een enquête over het gebruik van de WISC in de praktijk. In het experimentele gedeelte zijn kenmerken van de enquête gemanipuleerd die de respons op het verzoek deel te nemen aan de enquête zouden moeten beïnvloeden.

In de enquête werd gevraagd naar het gebruik van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}, de mening van de respondent over de WISC-III^{NL} en de discussie over de WISC-III^{NL}. Verder werd een aantal vragen over de werksituatie van de respondent gesteld. In de enquête werd ook gevraagd of de respondent wilde samenwerken met de Universiteit van Amsterdam in een project om de normen en validiteitgegevens van de WISC-III^{NL} uit te breiden en te verbeteren. De adresgegevens die hierdoor verzameld werden kunnen gebruikt worden voor later onderzoek. Enige tijd na de enquête ontvingen de respondenten een herinnering.

In de enquête werden de onafhankelijke variabelen kleur van de enquête (1), verpersoonlijking van de enquête (2) en tijd tussen enquête en herinnering (3) gemanipuleerd. Voor de variabele kleur van de enquête werden drie niveaus gecreëerd: enquêtes op wit papier, enquêtes op roze papier en enquêtes op rood papier. Voor de variabele verpersoonlijking werden twee niveaus gecreëerd: enquêtes met een begeleidende brief en herinnering ieder met een persoonlijke aanhef en adressering en een handmatige

ondertekening en enquêtes met een begeleidende brief en herinnering ieder met een onpersoonlijke aanhef en adressering en een geprinte ondertekening. Voor de variabele tijd tussen enquête en herinnering werden ook twee niveaus gecreëerd: enquêtes met een herinnering die één week na de enquête werd verstuurd en enquêtes met een herinnering die drie weken na de enquête werd verstuurd. De afhankelijke variabele (1) responspercentage werd gemeten door het percentage ingevulde teruggestuurde enquêtes per conditie uit te rekenen. De afhankelijke variabele (2) responssnelheid werd gemeten door het aantal dagen tussen opsturen en invullen van de enquête uit te rekenen. De afhankelijke variabele (3) responskwaliteit werd berekend door de proportie gemiste/fout ingevulde vragen te berekenen.

De hypothesen die in het onderhavige onderzoek getoetst werden hebben betrekking op de effecten van kleur van de enquête, verpersoonlijking van de enquête en tijd tussen enquête en herinnering op respectievelijk het responspercentage (hypothese 1-3), de responssnelheid (hypothese 4-6) en de responskwaliteit (hypothese 7-9).

Hypothesen over het responspercentage zijn de volgende.

1. Enquêtes die geprint zijn op gekleurd papier zullen een hoger responspercentage opleveren dan enquêtes die geprint zijn op wit papier.
2. Verpersoonlijkte enquêtes zullen een hoger responspercentage opleveren dan niet verpersoonlijkte enquêtes.
3. Enquêtes met een herinnering die kort na de enquête verstuurd wordt zullen een hoger responspercentage opleveren dan enquêtes met een herinnering die langer na de enquête verstuurd wordt.

Hypothesen over de responssnelheid zijn de volgende.

4. Enquêtes die geprint zijn op gekleurd papier zullen een snellere respons opleveren dan enquêtes die geprint zijn op wit papier.
5. Verpersoonlijkte enquêtes zullen een snellere respons opleveren dan niet verpersoonlijkte enquêtes.
6. Enquêtes met een herinnering die kort na de enquête verstuurd wordt zullen een snellere respons opleveren dan enquêtes met een herinnering die langer na de enquête verstuurd wordt.

Hypothesen over de responskwaliteit zijn de volgende.

7. Enquêtes die geprint zijn op gekleurd papier zullen een kwalitatief betere respons opleveren dan enquêtes die geprint zijn op wit papier.
8. Verpersoonlijkte enquêtes zullen een kwalitatief betere respons opleveren dan niet verpersoonlijkte enquêtes.

9. Enquêtes met een herinnering die kort na de enquête verstuurd wordt zullen een kwalitatief betere respons opleveren dan enquêtes met een herinnering die langer na de enquête verstuurd wordt.

2. Methode

2.1 Respondenten

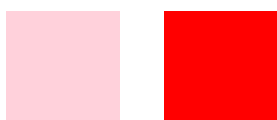
926 personen die volgens de verkooplijst van de uitgever de WISC-III^{NL} hadden aangeschaft werden door het NIP Dienstencentrum aangeschreven of zij bezwaar hadden tegen het beschikbaar stellen van hun adresgegevens aan de Universiteit van Amsterdam voor een onderzoek over het gebruik van de WISC-III^{NL} in de praktijk. 50 personen vroegen om verwijdering van hun gegevens zodat 876 respondenten overbleven voor deelname aan het onderzoek. Om de WISC-III^{NL} te mogen aanschaffen moet men beschikken over een diploma van de opleiding pedagogiek (WO of HBO/HPK), een diploma van de opleiding psychologie (WO) of een certificaat training Professioneel Testgebruik-B.

2.2 Materialen

Uit kleinschalig vooronderzoek bleek dat veel personen die de WISC-III^{NL} hadden aangeschaft deze test niet, of in combinatie met de WISC-R^{NL}, gebruikten. De enquête werd aangepast zodat ook deze personen de enquête konden invullen. De respondenten ontvingen via de post een enquêtepakketje bestaande uit een enquêteboekje, een begeleidende brief en een gefrankeerde antwoordenvelop. In de enquête werd in 25 items gevraagd naar het gebruik van de respondent van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}, de mening van de respondent over de WISC-III^{NL} en de discussie over de WISC-III^{NL} en er waren een aantal vragen over de werksituatie van de respondent. Voorbeeldvragen zijn: “Bij hoeveel kinderen denkt u in 2004 de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} te gaan afnemen?” en “Wat is uw algemene indruk van de WISC-III^{NL}?”. De enquête is als Bijlage 1 aan het verslag toegevoegd.

2.3 Manipulaties

De onafhankelijke variabele kleur van de enquête werd gemanipuleerd door één derde van de enquêtes op wit papier te printen, één derde van de enquêtes op roze papier te printen en één derde van de enquêtes op rood papier te printen.

De onafhankelijke variabele verpersoonlijking werd gemanipuleerd door de ene helft van de enquêtes te versturen met een begeleidende brief en herinnering ieder met een persoonlijke aanhef en adressering en handmatige ondertekening. De andere helft van de enquêtes werd

verstuurd met een begeleidende brief en herinnering ieder met onpersoonlijke aanhef en adressering en geprinte ondertekening. De onafhankelijke variabele tijd tussen enquête en herinnering werd gemanipuleerd door van de ene helft van de enquêtes de herinnering één week na de enquête te versturen. Van de andere helft van de enquêtes werd de herinnering drie weken na de enquête verstuurd. Elke combinatie van de verschillende niveaus van de variabelen vormde een conditie. Zo ontstonden twaalf condities. De respondenten werden pseudo-random verdeeld over de twaalf condities. Dit gebeurde door de respondenten in de condities in te delen op alfabetische volgorde van hun achternaam.

2.4 Metingen

De afhankelijke variabele responspercentage werd gemeten door het aantal ingevulde teruggestuurde enquêtes per conditie te tellen en te delen door het totaal aantal verstuurdde enquêtes in die conditie. Het scorebereik liep van 0 tot 1. De afhankelijke variabele responsnelheid werd gemeten door het aantal dagen tussen verzending en invullen van de enquête te berekenen. In de enquête was een item opgenomen waarin gevraagd werd naar de datum waarop de enquête was ingevuld. De score op deze variabele kon minimaal 1 en maximaal 49 zijn. De afhankelijke variabele responskwaliteit werd gemeten door het aantal gemiste of fout ingevulde vragen per enquête te delen door het aantal vragen dat die persoon moest invullen, rekening houdend met eventuele skipvragen. Deze score kon lopen van 0 tot 1.

2.5 Hypothesen

Er werd verwacht dat respondenten die een enquête geprint op roze of rood papier ontvingen meer enquêtes zouden invullen en terugsturen dan respondenten die een enquête geprint op wit papier ontvingen. Tevens werd verwacht dat respondenten die een enquête ontvingen met een begeleidende brief en herinnering met persoonlijke aanhef en adressering en een handmatige ondertekening meer enquêtes zouden invullen en terugsturen dan respondenten met een begeleidende brief en herinnering met een onpersoonlijke aanhef en adressering en geprinte ondertekening. Eveneens werd verwacht dat respondenten die een week na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen meer enquêtes zouden invullen en terugsturen dan respondenten die drie weken na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen.

Er werd verwacht dat respondenten die een enquête geprint op roze of rood papier ontvingen de enquête sneller na ontvangst zouden invullen en terugsturen dan respondenten die een enquête geprint op wit papier ontvingen. Ook werd verwacht dat

respondenten die een enquête ontvingen met een begeleidende brief en herinnering met persoonlijke aanhef en adressering en een handmatige ondertekening de enquête sneller na ontvangst zouden invullen en terugsturen dan respondenten met een begeleidende brief en herinnering met een onpersoonlijke aanhef en adressering en geprinte ondertekening. Eveneens werd verwacht dat respondenten die een week na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen de enquête sneller na ontvangst zouden invullen en terugsturen dan respondenten die drie weken na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen.

Er werd verwacht dat respondenten die een enquête geprint op roze of rood papier ontvingen minder vragen van de enquête zouden overslaan of fout invullen dan respondenten die een enquête geprint op wit papier ontvingen. Tevens werd verwacht dat respondenten die een enquête ontvingen met een begeleidende brief en herinnering met persoonlijke aanhef en adressering en een handmatige ondertekening minder vragen van de enquête zouden overslaan of fout invullen dan respondenten met een begeleidende brief en herinnering met een onpersoonlijke aanhef en adressering en geprinte ondertekening. Tenslotte werd verwacht dat respondenten die een week na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen minder vragen van de enquête zouden overslaan of fout invullen dan respondenten die drie weken na ontvangst van de enquête een herinnering ontvingen.

2.6 Analyses

Het beschrijvende deel van het onderzoek is voornamelijk gebaseerd op beschrijvende statistische analyses als frequentieverdelingen, gemiddelden, standaarddeviaties e.d. Het experimentele deel van het onderzoek werd geanalyseerd als een 3x2x2-factorieel ontwerp met kleur (3) en verpersoonlijking (2) van de enquête en herinnering (2) als experimenteel gemanipuleerde, onafhankelijke variabelen. De variantie-analyses zijn voor elk van de drie afhankelijke variabelen afzonderlijk uitgevoerd. Deze opzet is voornamelijk gekozen omdat de afhankelijke variabelen conceptueel weinig met elkaar te maken hebben (responspercentage, responssnelheid en responskwaliteit). Bovendien is responspercentage geen individuele variabele, maar een groepsgegeven (percentage personen dat de enquête heeft teruggestuurd). Elke van de drie analyses is tweemaal uitgevoerd: éénmaal na een gelijke periode van zeven weken na de versturing van de *enquête* en éénmaal na een gelijke periode van vier weken na de versturing van de *herinnering*. Bij een gelijke periode na verzending van de enquête is de periode vanaf de verzending van de herinnering ongelijk (respectievelijk vier en zes weken). Bij een gelijke periode na verzending van de herinnering is de periode vanaf de verzending van de enquête ongelijk (respectievelijk vijf en zeven weken). Beide analyses toetsen dezelfde hypothesen. Verwacht wordt dat de verschillen

tussen beide (on)gelijke perioden geen effect hebben op de relaties tussen onafhankelijke en afhankelijke variabelen. Met andere woorden: er zijn in totaal zes variantieanalyses uitgevoerd, voor elke afhankelijke variabele twee. Eén waarbij de sluitingstermijn van de enquêtes met de korte herinnering twee weken voor de sluitingstermijn van de enquêtes met de lange herinnering was en de beide groepen dus even lang de tijd kregen om te reageren na de versturing van de herinnering. De andere waarbij de sluitingsdata voor beide groepen gelijk waren namelijk zeven weken na versturing van de enquête. De twee groepen hadden dan even lang de tijd gekregen na versturing van de enquête.

2.7 Procedure

Proefpersonen ontvingen allereerst een brief van het NIP Dienstencentrum waarin gevraagd werd of zij bezwaar hadden tegen het beschikbaar stellen van hun adresgegevens aan de Universiteit van Amsterdam voor een onderzoek naar het gebruik van de WISC-III^{NL} in de praktijk. Als zij hier niet afwijzend op reageerden ontvingen de proefpersonen twee weken later het enquêtepakketje met daarin het enquêteboekje, de begeleidende brief en een gefrankeerde antwoordenvolp. Het invullen van de enquête kostte 15 minuten tijd. Na één of drie weken ontvingen de proefpersonen een herinnering. Na afloop van het onderzoek ontvingen alle proefpersonen een samenvatting van de onderzoeksresultaten. In figuur 2.1 is een overzicht van de verschillende versturings- en sluitingsdata te zien.

Figuur 2.1 versturings- en sluitingsdata

week	actie
1	versturing enquête
2	versturing korte herinnering
3	
4	versturing lange herinnering
5	
6	sluitingsdatum 1
7	
8	sluitingsdatum 2

3. Resultaten beschrijvend onderzoek

3.1 Respondenten

De resultaten van het beschrijvende onderzoek zijn gebaseerd op N=476. De meeste respondenten (N=462) stuurden de originele enquête binnen zeven weken na de verzending van de enquête retour. Zeven respondenten retourneerden een door hen zelf aangevraagde extra enquête en zeven respondenten kopieerden zelf een enquête, één zelfs op oranje papier (misschien een idee voor een volgend onderzoek). Van de respondenten waren er 389 vrouw en 77 man. Tien respondenten vulden de vraag naar het geslacht niet in.

In de enquête werd gevraagd naar de werksituatie van de respondenten. Achtereenvolgens werd gevraagd naar de functie van de respondent, de werkvorm en het werkgebied van de organisatie waar de respondent werkzaam is. In de Tabellen 3.1, 3.2 en 3.3 worden de respectievelijke antwoorden op die vragen getoond.

Tabel 3.1 functie van de respondenten

N=476	frequentie	percentage
Psycholoog	164	35%
(Ortho) pedagoog	162	34%
Anders	71	15%
Combinaties van bovenstaande mogelijkheden	73	15%
Onjuist/niet ingevuld	6	1%

Bij de optie 'Anders' werden GZ-psycholoog, psychodiagnostisch werker en psychologisch (pedagogisch) assistent het meest genoemd. Van de aangegeven combinaties werd de combinatie psycholoog en (ortho)pedagoog het meest genoemd.

Tabel 3.2 werkvorm van de respondenten

N=476	freq.	perc.
In loondienst/semi-overheid	334	70%
Zelfstandig	73	15%
In loondienst/bedrijfsleven	7	2%
Anders	5	1%
Combinaties van bovenstaande	49	10%
Onjuist/niet ingevuld	8	2%

De optie 'Anders' was zeer divers ingevuld, waarbij freelance het meest werd genoemd. De combinatie van zelfstandig en loondienst/semi-overheid kwam het meest voor.

Tabel 3.3 werkgebied van de organisatie van de respondenten

N=476	freq.	perc.
Onderwijs	182	38%
Gezondheidszorg	139	29%
Anders	50	11%
School- en beroepskeuze	5	1%
Wetenschappelijk onderzoek	1	0%
Combinaties van bovenstaande	93	20%
Onjuist/niet ingevuld	6	1%

Andere werkgebieden die men heeft ingevuld zijn: eigen praktijk, jeugdhulpverlening, (verstandelijk) gehandicapten, forensische diagnostiek, geestelijke gezondheidszorg, justitiële inrichting en jeugdzorg. De meest genoemde combinaties zijn combinaties tussen de antwoordmogelijkheden gezondheidszorg, onderwijs en school- en beroepskeuze.

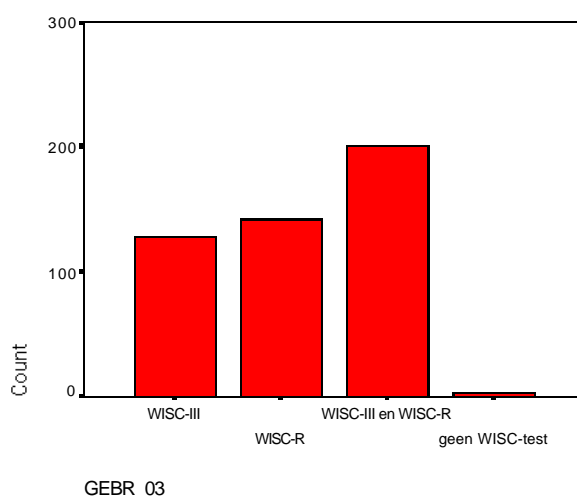
3.2 Aanschaf van de WISC- III^{NL}

De WISC-III^{NL} werd in 2002 door 220 respondenten (46%) aangeschaft, in 2003 door 227 respondenten (48%) en in 2004 door 12 respondenten (3%). 17 respondenten (4%) hebben de vraag niet beantwoord.

3.3 Gebruik van de versies van de WISC

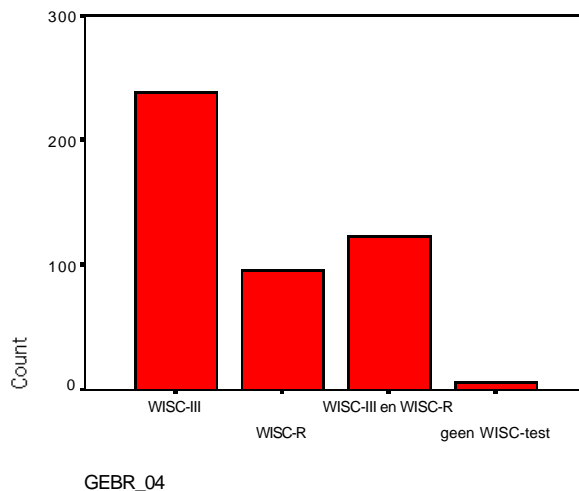
In 2003 werd de WISC-III^{NL} door 128 respondenten (27%) gebruikt, de WISC-R^{NL} werd door 142 respondenten (30%) gebruikt, de beide tests werden door 201 personen (42%) gebruikt en 3 personen gebruikten geen WISC-test. Figuur 3.1 laat zien hoeveel respondenten de verschillende versies van de WISC in 2003 gebruikten.

Figuur 3.1 versie WISC in 2003

238 Respondenten (50%) verwachten in 2004 de WISC-III^{NL} te gaan gebruiken, 96 (20%) blijven de WISC-R^{NL} gebruiken, 123 respondenten (26%) gebruiken beide tests in 2004 en zes respondenten gaven aan geen WISC te gebruiken in 2004. Hoeveel respondenten de verschillende versies van de WISC denken te gaan gebruiken in 2004 is te zien in Figuur 3.2.

Figuur 3.2 versie WISC in 2004

Deze resultaten laten zien dat de respondenten verwachten in 2004 de WISC-III^{NL} meer te gaan gebruiken ten opzichte van de WISC-R^{NL} dan ze in 2003 hebben gedaan.

3.4 Algemeen gebruik van de WISC in 2003 en 2004

3.4.1 Aantallen geteste kinderen

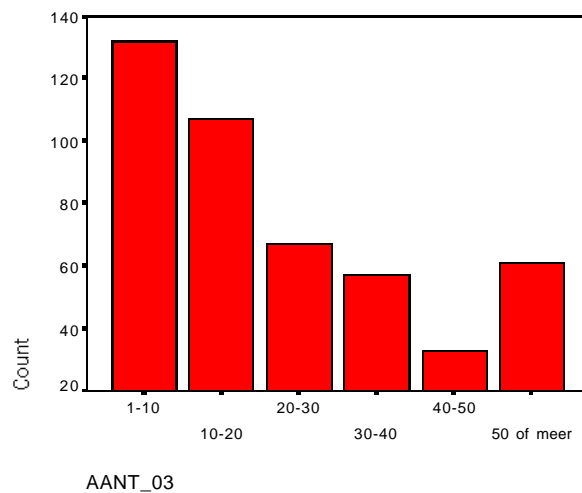
In Tabel 3.4 wordt vermeld hoeveel respondenten bij een bepaald aantal kinderen de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} in 2003 afnamen.

Tabel 3.4 frequentie van respondenten die in 2003 een bepaald aantal kinderen een WISC test heeft afgenomen, totaal en per versie van de WISC

N=476	WISC-III ^{NL}		WISC-R ^{NL}		WISC-III ^{NL} + WISC-R ^{NL}		Totaal	
	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.
Een tot tien kinderen	58	45%	33	23%	41	21%	132	28%
Tien tot twintig kinderen	31	24%	34	24%	42	21%	107	22%
Twintig tot dertig kinderen	12	9%	20	14%	35	17%	67	14%
Dertig tot veertig kinderen	9	7%	17	12%	31	15%	57	12%
Veertig tot vijftig kinderen	6	5%	14	10%	13	7%	33	7%
Vijftig of meer kinderen	10	8%	17	12%	33	16%	61	13%
Onjuist/niet ingevuld	2	2%	7	5%	6	3%	19	4%

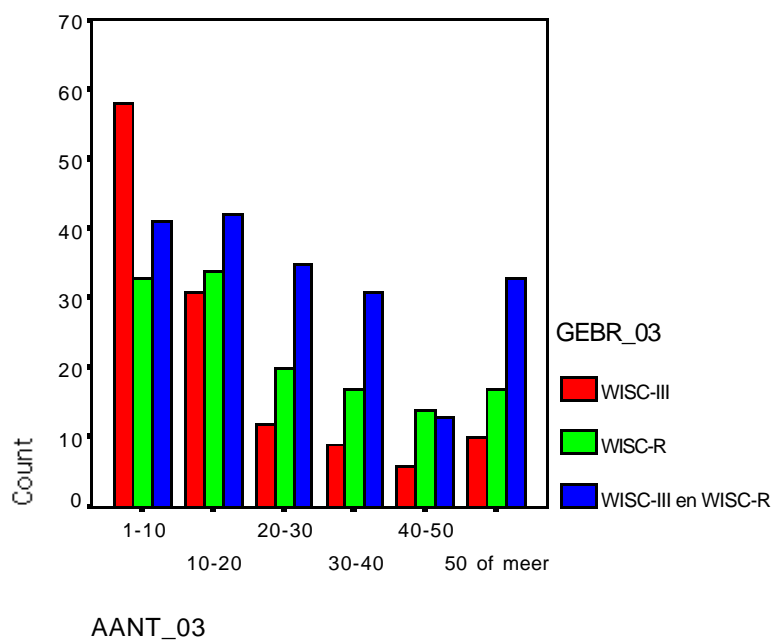
In Figuur 3.3 is te zien dat de meeste respondenten in 2003 1 tot 20 kinderen testten.

Figuur 3.3 aantal respondenten die een bepaald aantal kinderen in 2003 een WISC test heeft afgenomen

In Figuur 3.4 is te zien dat de respondenten in 2003 het meest 1 tot 20 kinderen testten. Dit gold voor alle WISC-versies, maar is voor de WISC-III^{NL} het meest opvallend.

Figuur 3.4 aantal respondenten die bij een bepaald aantal kinderen in 2003 een WISC test heeft afgenomen, gesorteerd per versie van de WISC

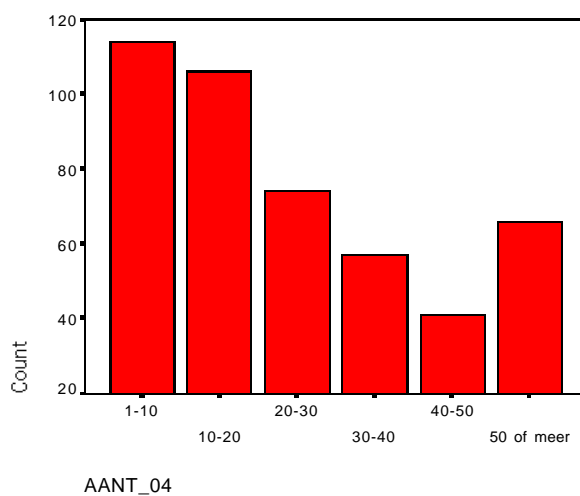
In Tabel 3.5 wordt vermeld hoeveel respondenten een bepaald aantal kinderen de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} in 2004 denken te gaan afnemen.

Tabel 3.5 aantal respondenten die een bepaald aantal kinderen in 2004 een WISC test verwacht af te nemen, totaal en per versie van de WISC

N=476	WISC-III^{NL}		WISC-R^{NL}		WISC-III^{NL} + WISC-R^{NL}		Totaal	
	freq.	perc.	freq.	perc.	Freq.	perc.	freq.	perc.
Een tot tien kinderen	76	32%	16	17%	19	15%	117	25%
Tien tot twintig kinderen	51	21%	25	26%	29	24%	106	22%
Twintig tot dertig kinderen	38	16%	16	17%	17	14%	74	15%
Dertig tot veertig kinderen	17	7%	17	18%	22	18%	57	12%
Veertig tot vijftig kinderen	25	11%	7	7%	9	7%	41	9%
Vijftig of meer kinderen	27	11%	12	12%	26	21%	66	14%
Onjuist/niet ingevuld	4	2%	3	3%	1	1%	14	3%

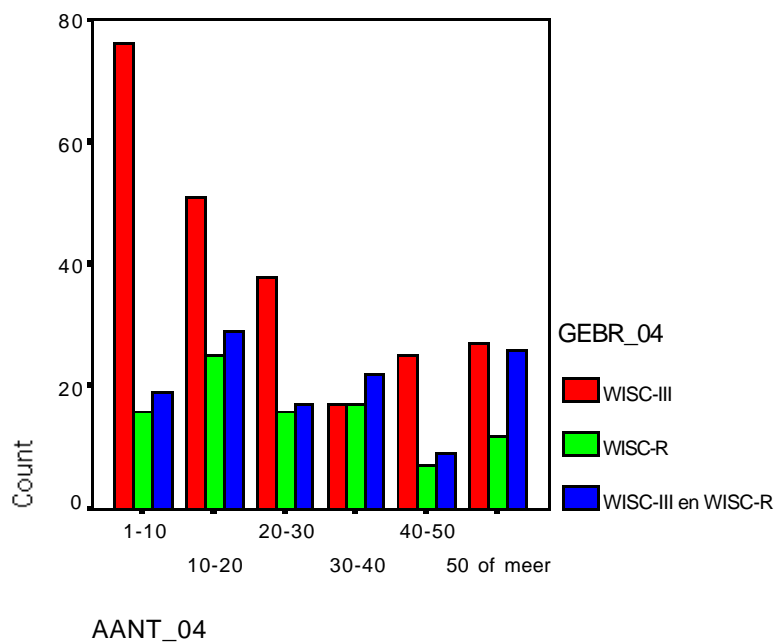
Uit Figuur 3.5 blijkt dat het totale te verwachten gebruik in 2004 niet veel verschilt van het totale gebruik in 2003.

Figuur 3.5 aantal respondenten die een bepaald aantal kinderen in 2004 een WISC test verwacht af te nemen.

In Figuur 3.6 komt naar voren dat met name de WISC-III^{NL} gebruikt zal worden om 1 tot 10 kinderen te testen. Voor het gebruik van de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} samen geldt dat veel respondenten 50 of meer kinderen zullen gaan testen.

Figuur 3.6 aantal respondenten die een bepaald aantal kinderen in 2004 een WISC test verwacht af te nemen, gesorteerd per versie van de WISC.

3.4.2 Leeftijdsklassen van de geteste kinderen

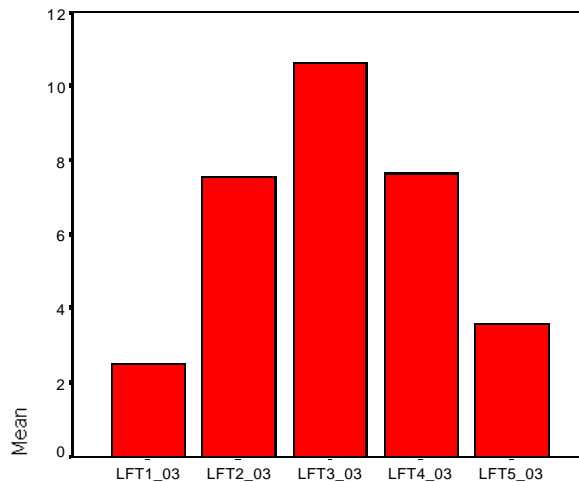
In Tabel 3.6 wordt aangegeven wat het gemiddeld aantal kinderen is, per leeftijdscategorie, bij wie een WISC-test werd afgenomen in 2003.

Tabel 3.6 gemiddelden en standaarddeviaties van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen, totaal en per versie van de WISC

N=476	WISC-III ^{NL}		WISC-R ^{NL}		WISC-III ^{NL} + WISC-R ^{NL}		Totaal	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Zes jaar	3	11	2	3	3	4	3	7
Zeven en acht jaar	7	23	7	8	8	12	7	15
Negen, tien en elf jaar	10	24	10	9	12	13	11	16
Twaalf, dertien en veertien jaar	6	17	7	10	9	12	8	13
Vijftien en zestien jaar	3	16	3	6	4	9	4	11

Figuur 3.7 laat het gemiddeld aantal kinderen per leeftijdscategorie zien waarbij in 2003 een WISC-test is afgenomen.

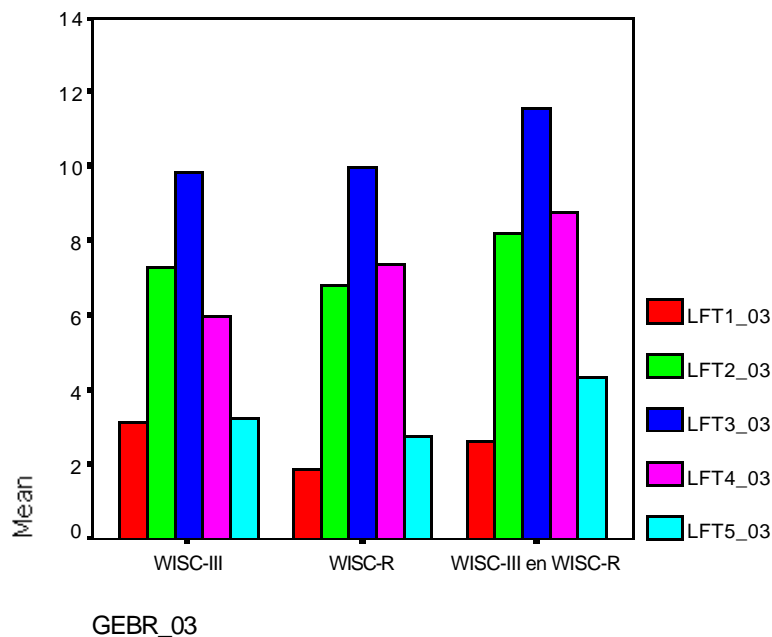
Figuur 3.7 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen

Leeftijdsklassen in 2003: LFT1_03=6 jaar; LFT2_03=7-8 jaar; LFT3_03=9-11 jaar; LFT4_03=12-14 jaar; LFT5_03=15-16 jaar.

In Figuur 3.8 is te zien dat de meeste geteste kinderen in 2003 uit de leeftijdscategorie van negen, tien en elf jaar kwamen (=LFT3_03), voor alle versies van de WISC.

Figuur 3.8 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen, gesorteerd per versie van de WISC

Leeftijdsklassen in 2003: LFT1_03=6 jaar; LFT2_03=7-8 jaar; LFT3_03=9-11 jaar; LFT4_03=12-14 jaar; LFT5_03=15-16 jaar.

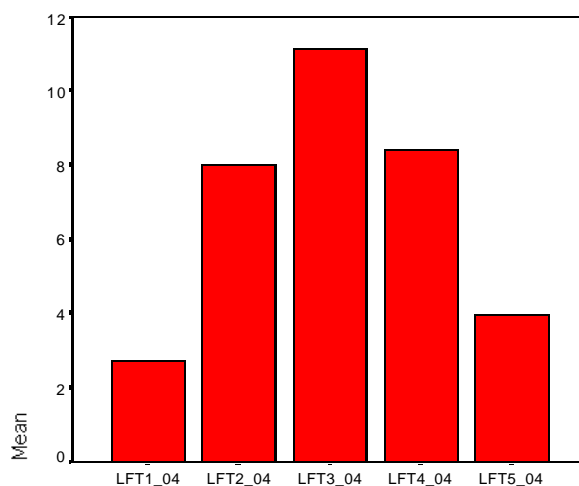
De resultaten per leeftijdscategorie voor 2004 worden in Tabel 3.7 weergegeven.

Tabel 3.7 gemiddelden en standaarddeviaties van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen, totaal en per versie van de WISC

N=476	WISC-III^{NL}		WISC-R^{NL}		WISC-III^{NL} + WISC-R^{NL}		Totaal	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Zes jaar	3	8	2	3	3	4	3	6
Zeven en acht jaar	8	18	7	8	10	14	8	15
Negen, tien en elf jaar	10	20	11	9	13	14	11	17
Twaalf, dertien en veertien jaar	8	15	8	10	10	14	8	14
Vijftien en zestien jaar	4	13	3	7	4	10	4	11

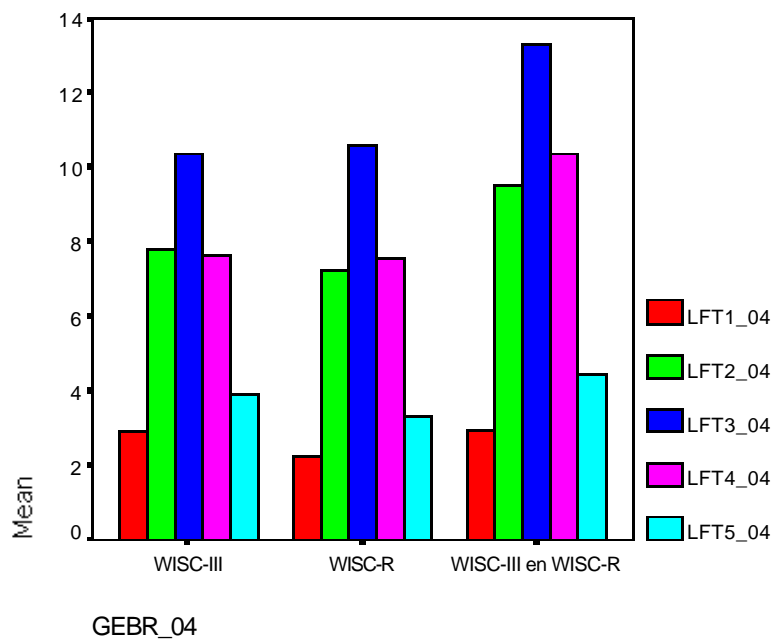
Uit Figuur 3.9 en 3.10 blijkt dat de resultaten voor 2003 en 2004 weinig verschillen.

Figuur 3.9 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen

Leeftijdsklassen in 2004: LFT1_04=6 jaar; LFT2_04=7-8 jaar; LFT3_04=9-11 jaar; LFT4_04=12-14 jaar; LFT5_04=15-16 jaar.

Figuur 3.10 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende leeftijdscategorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen, gesorteerd per versie van de WISC

Leeftijdsklassen in 2003: LFT1_03=6 jaar; LFT2_03=7-8 jaar; LFT3_03=9-11 jaar; LFT4_03=12-14 jaar; LFT5_03=15-16 jaar.

3.4.3. Doelen van testgebruik

In Tabel 3.8 wordt het gemiddeld aantal kinderen weergegeven bij wie de test in 2003 voor onderscheiden doelen werd afgenomen, gesorteerd op WISC-versie .

Tabel 3.8 Gemiddelden en standaarddeviaties van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen, totaal en per versie van de WISC

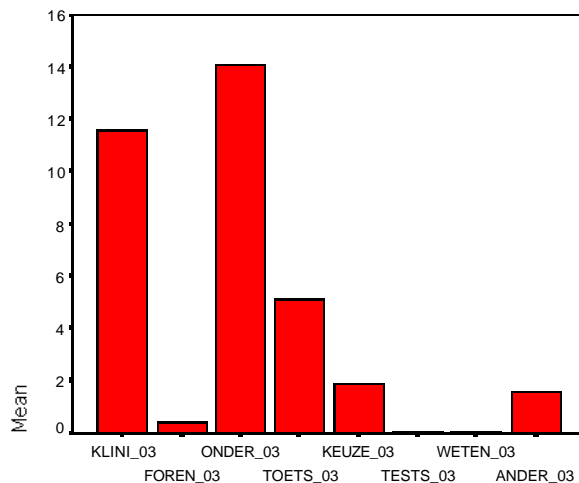
N=476	WISC-III ^{NL}		WISC-R ^{NL}		WISC-III ^{NL} + WISC-R ^{NL}		Totaal	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Klinische diagnose	7	17	9	18	16	34	11	26
Forensische diagnose	0	0	1	3	0	2	0	2
Diagnose i.v.m. leermoeilijkheden	18	78	12	20	12	17	14	44
Toelating, toetsing in het onderwijs	6	38	6	14	4	6	5	22
School- en beroepskeuze	3	10	1	3	2	5	2	6
Testontwikkeling	0	0	0	1	0	0	0	0
Ander wetenschappelijk onderzoek	0	0	0	0	0	1	0	1
Anders, nl.	2	12	1	7	1	6	2	8

Bij de optie anders zijn de volgende doelen ingevuld: niveaubepaling/algemeen beeld, indicatiestelling, dyslexie onderzoek, hoogbegaafdheid onderzoek en sterkte/zwakte analyse.

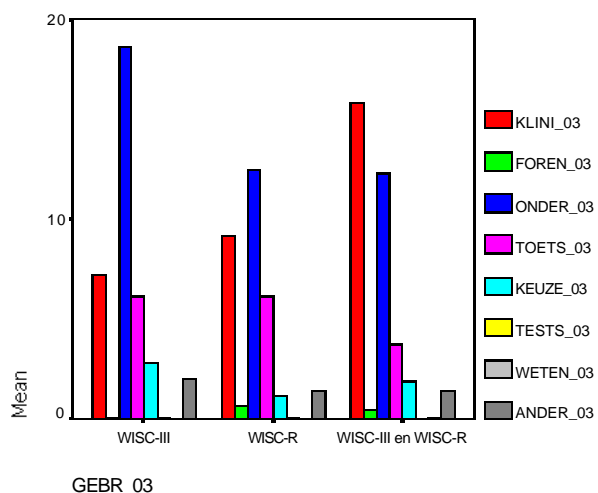
In Figuur 3.11 worden de gemiddelden van het aantal kinderen voor alle tests samen in 2003 vermeld. In deze figuur komt naar voren dat zowel de WISC-III^{NL} als de WISC-R^{NL} het meest werden gebruikt voor diagnose i.v.m. leermoeilijkheden of t.b.v. speciale onderwijsprogramma's. De respondenten die aangaven dat ze de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} beiden gebruikten, vulden in dat ze deze tests het meest voor klinische diagnose gebruiken.

Figuur 3.11 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen

Doelen van testgebruik in 2003: KLINI_03=Klinische diagnose; FOREN_03=Forensische diagnose; ONDER_03=Diagnose i.v.m. leermoeilijkheden; TOETS_03=Toelating, toetsing in het onderwijs; KEUZE_03=School- en beroepskeuze; TESTS_03=Testontwikkeling; WETEN_03=Ander wetenschappelijk onderzoek; ANDER_03=Anders, nl

Figuur 3.12 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie in 2003 een WISC test is afgenomen, gesorteerd per versie van de WISC

Doelen van testgebruik in 2003: zie onder Figuur 3.11

In Tabel 3.9 staan de te verwachten doelen vermeld waarvoor de WISC-tests in 2004 zullen worden gebruikt.

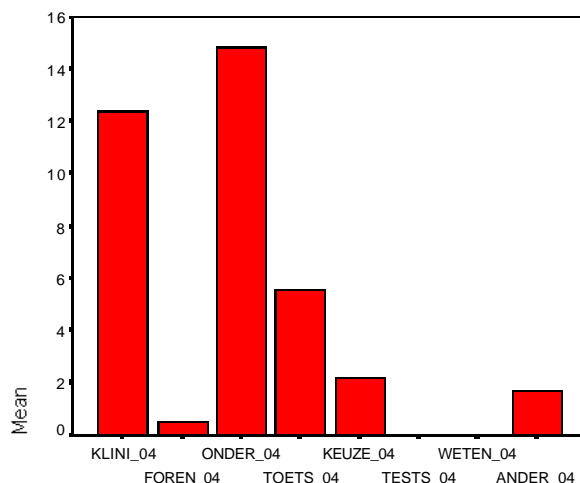
Tabel 3.9 gemiddelden en standaarddeviaties van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen, totaal en per versie van de WISC

N=476	WISC-III^{NL}		WISC-R^{NL}		WISC-III^{NL} + WISC-R^{NL}		Totaal	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Klinische diagnose	13	28	8	20	14	31	12	27
Forensische diagnose	1	3	0	2	0	2	0	3
Diagnose i.v.m. leerproblemen	15	57	16	22	14	19	15	43
Toelating, toetsing in het onderwijs	5	30	7	14	6	9	5	23
School- en beroepskeuze	2	11	1	3	3	6	2	8
Testontwikkeling	0	0	0	1	0	0	0	0
Ander wetenschappelijk onderzoek	0	0	0	0	0	0	0	0
Anders, nl.	1	7	3	13	2	8	2	9

Bij de optie 'Anders' zijn de volgende doelen ingevuld: niveaubepaling/algemeen beeld, indicatiestelling, dyslexie onderzoek, hoogbegaafdheid onderzoek en sterkte/zwakte analyse.

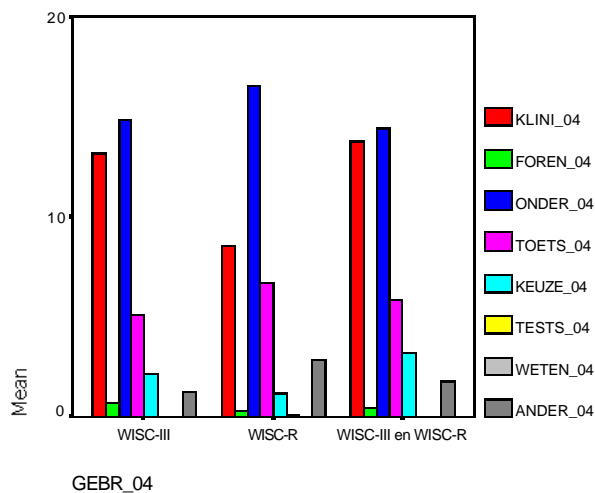
In Figuur 3.13 staan de doelen voor 2004 voor alle versies van de WISC samen vermeld. In Figuur 3.14 worden de doelen gesorteerd per WISC-versie getoond.

Figuur 3.13 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen

Doelen van testgebruik in 2004: KLINI_04=Klinische diagnose; FOREN_04=Forensische diagnose; ONDER_04=Diagnose i.v.m. leerproblemen; TOETS_04=Toelating, toetsing in het onderwijs; KEUZE_04=School- en beroepskeuze; TESTS_04=Testontwikkeling; WETEN_04=Ander wetenschappelijk onderzoek; ANDER_04=Anders, nl

Figuur 3.14 gemiddelden van het aantal kinderen in de verschillende categorieën bij wie men verwacht in 2004 een WISC test te gaan afnemen, gesorteerd per versie van de WISC

Doelen van testgebruik in 2004: zie onder Figuur 3.13

3.5 gebruik van subtests van de WISC

De frequentie van het gebruik van de verschillende subtests van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} komt naar voren in Tabel 3.10.

Tabel 3.10 gebruik van de verschillende subtests van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}

N=476	(Bijna)altijd		Regelmatig		Soms		(Bijna)nooit		Onjuist/niet ingevuld	
	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.
Onvolledige Tekeningen	449	94%	10	2%	3	1%	3	1%	11	2%
Informatie	452	95%	8	2%	1	0%	3	1%	12	3%
Substitutie	440	92%	16	3%	7	2%	2	0%	11	2%
Overeenkomsten	455	96%	5	1%	1	0%	3	1%	12	3%
Plaatjes Ordenen	438	92%	18	4%	5	1%	3	1%	12	3%
Rekenen	438	92%	19	4%	6	1%	2	0%	11	2%
Blokpatronen	452	95%	9	2%	2	0%	2	0%	11	2%
Woordkennis	450	95%	10	2%	2	0%	2	0%	12	3%
Figuur Leggen	440	92%	16	3%	5	1%	4	1%	11	2%
Begrijpen	451	95%	7	2%	2	0%	4	1%	12	3%
Symbolen Vergelijken ^b	335	70%	38	8%	24	5%	34	7%	45	10%
Cijferreeksen ^a	402	85%	35	7%	15	3%	10	2%	14	3%
Doolhoven ^a	350	74%	53	11%	37	8%	22	5%	14	3%

^a Aanvullende subtest

^b Optionele subtest

Tabel 3.10 laat zien dat meer dan 92% van de respondenten (bijna)altijd gebruik maakte van de standaard subtests. Het percentage dat een ander antwoord heeft gegeven, is minimaal. Voor wat betreft de aanvullende subtests, deze werden meer verspreid over de categorieën afgenomen al naar gelang de beschikbare tijd of specifieke onderzoeksvraag. De optionele subtest Symbolen Vergelijken scoorde het laagst van alle subtests op het antwoord (bijna)altijd en het hoogst op (bijna)nooit en onjuist/niet ingevuld. Dit kan te maken hebben met het feit dat deze subtest nieuw is in de WISC-III^{NL} en nog niet voorkomt in de WISC-R^{NL}.

3.6 Gebruik van IQ-scores en factorscores van de WISC

De frequentie van het gebruik van de verschillende scores, de IQ scores en de factorscores, komt naar voren in Tabel 3.11.

Tabel 3.11 gebruik van de verschillende scores van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}

N=476	(Bijna)altijd		Regelmatig		Soms		(Bijna)nooit		Onjuist/niet ingevuld	
	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.
Totaal IQ	445	94%	12	3%	4	1%	1	0%	14	3%
Verbaal IQ	454	95%	8	2%	1	0%	1	0%	12	3%
Performaal IQ	448	94%	12	3%	2	0%	1	0%	13	3%
Verbaal Begrip	360	76%	52	11%	34	7%	13	3%	17	4%
Perceptuele Organisatie	349	73%	54	11%	39	8%	16	3%	18	4%
Perceptuele Snelheid	322	68%	58	12%	43	9%	26	6%	27	6%

Uit Tabel 3.11 blijkt dat het merendeel van de respondenten (bijna)altijd het verbaal, performaal en totaal IQ berekende. Een ander antwoordpatroon kwam hier zelden voor. De factorscores werden minder frequent gebruikt dan de IQ scores. Dit is in overeenstemming met het scoreverloop van Symbolen Vergelijken bij het gebruik van de verschillende subtests. Deze subtest is namelijk nodig om factorscores te kunnen berekenen. Zowel het lage percentage op (bijna)altijd en het hogere percentage (Bijna)nooit onjuist/niet ingevuld voor Perceptuele Snelheid kan te maken hebben met het feit dat in de handleiding van de WISC-III^{NL} consequent Verwerkingssnelheid werd gebruikt (net als in de tabellen en op het scoreformulier). De overweging om in de enquête toch melding te maken van Perceptuele Snelheid is misschien geen gelukkige geweest, omdat veel respondenten deze term niet herkenden.

3.7 Gebruik van andere tests in combinatie met de WISC

Van de 476 respondenten gaven er 350 (74%) aan één of meer verschillende andere tests in combinatie met de WISC-III^{NL} of de WISC-R^{NL} te gebruiken. In Tabel 3.12 staat aangegeven in hoeverre men één, twee, drie, vier, vijf of meer of helemaal geen andere tests combineerde met de WISC-III^{NL} of de WISC-R^{NL}. Uit de resultaten bleek dat men om kinderen te testen naast de WISC-III^{NL} of de WISC-R^{NL} erg vaak vijf of meer andere tests gebruikte. In totaal werden meer dan 200 verschillende tests bij naam genoemd. In Tabel 3.13 staat een overzicht van de 15 meestgenoemde gecombineerde tests waarbij ook vermeld is wat voor tests het zijn.

Tabel 3.12 aantal respondenten die een bepaald aantal tests combineerden met de WISC-III^{NL} of de WISC-R^{NL}

N = 350	freq.	perc.
1 test	45	9%
2 tests	53	11%
3 tests	55	12%
4 tests	45	9%
5 of meer tests	152	32%
Geen andere tests	66	14%
Geen antwoord/fout antwoord	60	13%

Tabel 3.13 De 15 meestgenoemde tests die werden gecombineerd met de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}

Gebruikte test	Soort test	freq.
NPV-J (Junior Nederlandse PersoonlijkheidsVragenlijst)	<i>persoonlijkheidstest, algemeen</i>	133
Bourdon Vos	<i>aandachttest</i>	98
ZAT (Zin Aanvultest)	<i>persoonlijkheidstest, algemeen</i>	83
CBSK (Competentie BelevingsSchaal voor Kinderen)	<i>beleving eigen competenties</i>	74
PMT-K (Prestatie Motivatie Test)	<i>persoonlijkheidstest, gericht op motivatie</i>	63
RAKIT (Revisie Amsterdamse Kinderen Intelligentie Test)	<i>cognitietest algemeen</i>	62
Beery VMI	<i>motorische test</i>	58
CBCL (Gedragsvragenlijst voor kinderen)	<i>gedrag-situatietest</i>	55
Raven PM & CPM (Progressive Matrices & Coloured progressive matrices) *	<i>cognitietest algemeen</i>	55
SON-R (Snijders-Oomen niet verbale intelligentietest, 21/2-7 en 51/2-17) **	<i>cognitietest algemeen</i>	47
Stroop Kleur Woord test	<i>cognitietest specifiek</i>	44
15-woorden test	<i>cognitietest specifiek</i>	42
Bender Visual Motor Gestalt Test	<i>persoonlijkheidstest gericht op cognitie specifiek</i>	39
Columbus	<i>persoonlijkheidstest, algemeen</i>	39
ZALC (Zinnenaanvultijd Curium)	<i>persoonlijkheidstest, algemeen</i>	38

* De CPM en de PM tests van Raven zijn bij elkaar opgeteld omdat niet alle respondenten hebben gespecificeerd welke versie van deze twee tests zij gebruikten.

** De Son-R 2,5-7 en 5,5-17 zijn bij elkaar opgeteld omdat niet alle respondenten hebben gespecificeerd welke versie van deze twee tests zij gebruikten.

Deze resultaten gaven een vrij goed beeld van de andere gebruikte tests bij kinderen. In verreweg de meeste gevallen werden naast de WISC-III^{NL} of de WISC-R^{NL} eerst één of meer verschillende persoonlijkheidstests gebruikt. 53 respondenten (11%) gaven aan diverse persoonlijkheidstests te gebruiken zonder deze te specificeren. Veel respondenten gaven ook in meer algemenere omschrijvingen aan dat ze daarnaast nog gebruik maakten van andere onderzoeksmethoden als observaties, psychologisch en psychodiagnostisch onderzoek, projectieve tests, neuropsychologische tests, en diverse schoolprestatie toetsen.

3.8 Normen van de WISC-III^{NL}

De normering van de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} is gebaseerd op een steekproef die representatief is voor de populatie waarvoor de test bedoeld is, namelijk kinderen in de leeftijd van 6 tot 17 jaar. Het is mogelijk dat de huidige normgroepen niet representatief zijn voor verschillende specifieke groepen kinderen. Van de 476 respondenten gaven er 171 (36%) aan behoefte te hebben aan aangepaste normen. In Tabel 3.14 staat een overzicht van de meest voorkomende opmerkingen daarover.

Tabel 3.14 meest voorkomende opmerkingen ten aanzien van de normen van de WISC-III^{NL}

Gewenste normgegevens voor	freq.
Allochtone kinderen / tweetalige kinderen	33
Jonge verstandelijk gehandicapten	17
Speciaal onderwijs	10
ADHD	9
IQ 50-70 volgens DSM	8
Oudere verstandelijk gehandicapten	8
ZML, IQ < 50	8
Kinderen met een lichamelijke beperking, onhandige motoriek	8
Zwakbegaafden, IQ 71-84 volgens DSM	7
VMBO niveau	7
Psychiatrische stoornissen	7

Uit de toelichtingen bij de bevestigende antwoorden op de vraag of andere normen gewenst waren bleek dit vooral voor allochtone en tweetalige kinderen het geval te zijn. Verder gaf men aan voor jongere en oudere verstandelijk gehandicapten en voor kinderen met verschillende stoornissen aangepaste normen te kunnen gebruiken. Met name de vraag om nieuwe normering voor mensen vanaf 16 jaar, voor wie de WAIS te moeilijk is, valt daarbij op, omdat in de handleiding nadrukkelijk wordt aangegeven dat voor deze kinderen beter een andere test kan worden gebruikt.

3.9 Validiteit van de WISC-III^{NL}

De validiteit van de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} is berekend aan de hand van intercorrelaties tussen subtests en correlaties met externe factoren zoals schoolprestaties. De vraag of er behoefte was aan andere validiteitsgegevens werd door 61 van de 476 (13%) respondenten bevestigend beantwoord en daar werden verschillende toelichtingen en opmerkingen ter verduidelijking aan toegevoegd. In Tabel 3.15 staat een overzicht van de meest voorkomende toelichtingen die gegeven werden.

Tabel 3.15 veel voorkomende opmerkingen ten aanzien van de validiteit van de WISC-III^{NL}

Gewenste validiteitsgegevens	freq.
Vergelijkbare intelligentietests	10
Predictieve validiteit	10
PDD NOS (ontwikkelingsstoornis/autisme)	8
Dyslexie	7
ADHD	7
Culturele/etnische achtergronden	5
Klinische populaties	4
Zeer moeilijk lerende kinderen in het speciaal onderwijs (IQ < 50)	4
NLD	4
Met psychische of psychiatrische problematiek	3

Verder gaven vijf respondenten bij deze vraag aan schoolprestaties een slechte voorspeller van intelligentie te vinden.

3.10 Algemeen en specifiek oordeel over de WISC-III^{NL}

De mening over de WISC-III^{NL} is opgedeeld in een algemeen en specifiek gedeelte.

Respondenten werd gevraagd deze vragen te beantwoorden ook als de WISC-III^{NL} (nog) niet werd gebruikt. De resultaten vindt men terug in tabel 3.16.

Tabel 3.16 algemene indruk van en specifiek oordeel over WISC-III^{NL}

N=476	Goed		Matig		Slecht		Geen mening		Onjuist/ niet ingevuld	
	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.	freq.	perc.
Algemene indruk	285	60%	105	22%	4	1%	24	5%	58	12%
Theoretische achtergrond	252	53%	81	17%	8	2%	93	20%	42	9%
Kwaliteit testmateriaal	344	72%	75	16%	5	1%	14	3%	38	8%
Kwaliteit handleiding	271	57%	129	27%	20	4%	17	4%	39	8%
Normen	124	26%	151	32%	36	8%	108	23%	57	12%
Betrouwbaarheid	139	29%	110	23%	18	4%	153	32%	56	12%
Begripsvaliditeit	125	26%	85	18%	15	3%	190	40%	61	13%
Criteriumvaliditeit	108	23%	87	18%	14	3%	210	44%	57	12%

Allereerst werd een algemene indruk gevraagd. De meeste respondenten gaven hierop het antwoord goed. Een hoge score was er ook voor de categorie matig, maar liefst 22% gaf aan de middenweg te kiezen en zowel goed als slecht te mijden. Deze laatste antwoordcategorie had een minimale score. Kennelijk heeft niemand een uitgesproken slecht oordeel over de test. Vervolgens kon op zes punten, wellicht beter bekend als het COTAN beoordelingssysteem, een oordeel worden gegeven. Voor wat betreft de onderdelen

theoretische achtergrond, kwaliteit van het testmateriaal en kwaliteit van de handleiding had het merendeel een positief antwoord. Dit komt overeen met de voorlopige beoordeling van de COTAN. Theoretische achtergrond leverde ook een flink aantal keer “geen mening” op, namelijk 20%. Op de laatste vier punten, te weten normen, betrouwbaarheid, begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit, werd verdeeld geantwoord. Op deze criteria scoorde onjuist/niet ingevuld hoog, evenals geen mening. Een groot aantal respondenten heeft door middel van opmerkingen aangegeven dat zij niet kunnen oordelen zolang de COTAN geen definitief standpunt hieromtrent heeft ingenomen. Met andere woorden, deze beoordeling is leidend.

3.11 Opmerkingen over de discussie betreffende de WISC-III^{NL}

Van de 476 respondenten gaven er 380 (80%) aan dat ze de discussie rond de WISC-III^{NL} hadden gevolgd. In tabel 3.17 staan de meest voorkomende opmerkingen.

Tabel 3.17 meest voorkomende opmerkingen ten aanzien van de discussie

Soort opmerking	freq.
Goed dat er een discussie gevoerd is; normeringonderzoek is zeer belangrijk	106
Een kwalijke gebeurtenis, dient snel te worden opgelost	73
De test is te vroeg op de markt gebracht. Liever eerst gedegen controle. De discussie had vooraf moeten plaatsvinden	64
COTAN oordeel is maatgevend, wachten COTAN oordeel af	47
De WISC-III ^{NL} geeft een betrouwbaarder beeld dan de oude WISC-R ^{NL}	41
De WISC-III ^{NL} is een goede test, testmateriaal is goed	23
Er wordt teveel over gediscussieerd, het is een overtrokken discussie	34
Zorgen om normering	30
Men zou meer moeten werken met betrouwbaarheidsintervallen, interpretatie scores moet zorgvuldig gebeuren	18
Geen problemen met de WISC-III ^{NL} omdat alleen kinderen getest < 13 jaar, normen lijken goed	17
Belangrijk dat de WISC-III ^{NL} gebruikt kan worden, omdat er niet veel alternatieven zijn	12

Opvallend was de afwachtende houding van veel respondenten. Het COTAN oordeel werd door 12% van de respondenten als bindend beschouwd, maar een klein aantal respondenten merkte daarbij op dat de COTAN erg moeilijk doet. Veel respondenten stoorden zich aan het feit dat de test is uitgebracht voordat de COTAN een gunstig oordeel heeft uitgesproken, terwijl 10% van de respondenten aangaven dat zij de WISC-III^{NL} juist een goede test vonden. Toelichtingen van respondenten zijn onder andere: “Het is erg kwalijk dat dit is gebeurd, “Ik vertrouw er op dat de huidige normen betrouwbaar zijn” en “Mijn mening is dat de scores niet heel erg afwijken”. Veel respondenten gaven nadrukkelijk

aan bedroefd te zijn over het feit dat zij de WISC-III^{NL} nog niet mogen gebruiken voor indicatiestellingen vanwege de slechte beoordeling door de COTAN. Een respondent lichtte dat toe met: “De sterk verouderde WISC-R^{NL} geeft zeker geen beter beeld dan de nieuwe versie, en er is steeds lastiger mee te werken”. De letterlijke tekst van de op- en aanmerkingen is opgenomen in een afzonderlijk verslag (Bers van, Jacobs, Koek, Meijer & Plat, 2004).

3.12 Aanvullende opmerkingen over de WISC-III^{NL}

141 respondenten (30%) maakten van de gelegenheid gebruik om op de laatste pagina van de enquête op- en aanmerkingen van diverse aard te maken. In Tabel 3.18 staat een overzicht van aspecten waar de meeste aanvullende opmerkingen over werden gemaakt.

Tabel 3.18 hoofdpunten waar aanvullende opmerkingen over werden gemaakt

Op- en aanmerkingen over de WISC-III^{NL}	freq.
Subtests	90
Handleiding en instructies	59
Scoreboekje	49
Bijbehorend computerprogramma/elektronische scoring	20
COTAN beoordeling	18

Over verschillende subtests werden opmerkingen gemaakt. Verschillende respondenten gaven in algemene bewoordingen aan dat het materiaal snel vies en kapot ging door het vele gebruik. Men vroeg zich af waarom de tijdsnormen voor performale subtests zo streng zijn en of snelheid wel een valide graadmeter is. Andere subtests waar verschillende opmerkingen over gemaakt werden waren Onvolledige Tekeningen, Plaatjes Ordenen, Blokpatronen, Figuur Leggen, Symbolen Vergelijken en Doolhoven. Voorbeelden van de toegevoegde opmerkingen over de subtests zijn: “Er zitten vragen in de WISC-III^{NL} die naar mijn idee niet representatief zijn omdat het antwoord in een andere subtest al gegeven wordt” en “Het lijf van het paard is in de WISC-III^{NL} omkeerbaar”. Enkele respondenten gaven hierbij ook aan dat ze onderdelen uit de subtests van de WISC-R^{NL} gebruikten in de nieuwe versie van de test.

Ten aanzien van de handleiding vielen veel respondenten over het feit dat er drukfouten in staan en soms vond men de vormgeving slecht. Een aantal respondenten merkte op informatie te missen en meer uitleg te willen over de verschillende factoren en de interpretatie ervan. Voorbeelden van gemaakte opmerkingen over de handleiding zijn: “Zorg

dat de handleiding volledig is en zonder fouten voordat deze gedrukt wordt” en “Ik heb veel kritiek op de duidelijkheid van de puntentoekening van de subtests in de handleiding”. Verder werd over het scoreboekje onder andere opgemerkt dat het onhandig is dat er geen vragen in staan. Nu moet men alle vragen uit de handleiding lezen. Verder werd de schrijfruimte een aantal keren te beperkt gevonden, er zou geen ruimte zijn voor extra opmerkingen. Over de schrijfruimte werd onder andere opgemerkt: “Te druk gedetailleerd, te gekleurd, ellendig scoringsformulier” en “Onvoldoende ruimte voor observaties op het scoringsformulier”.

Reikhalzend wordt door veel respondenten naar de digitale versie van het scoringsformulier uitgezien. Veelgemaakte opmerkingen daarover waren: “Er zou een programma komen om de data elektronisch te verwerken. Na bijna 3 jaar is het nog niet beschikbaar. Schandelijk!” en “Wat ik mis bij de WISC-III^{NL} is het via de computer kunnen verwerken van de gegevens”.

En ook hier werden opmerkingen gemaakt over de COTAN, en hoe men een afwachtende houding ten aanzien van hun oordeel aannam. “Het oordeel van de COTAN is maatgevend” en “We wachten het oordeel van de COTAN af” werd veel opgemerkt. Maar ook: “Normen volgens COTAN niet goed. Mijn eigen klinische interpretatie/vergelijking: prima”. De meningen lijken nogal verdeeld.

Er waren respondenten die opmerkten dat voor kinderen met visuele beperkingen de kleurenversie van de test een nadeel was, terwijl er ook een aantal aangaven juist blij te zijn met de kleurenversie.

Naast alle op- en aanmerkingen konden ook een aantal positieve opmerkingen worden genoteerd. Een respondent voegde bijvoorbeeld toe: “De WISC-III^{NL} is een bijzonder goede test, die ook eventueel andere leerproblemen boven tafel kan brengen”. Een andere respondent gaf aan het goed te vinden dat het aantal voorbeeld-items is teruggebracht, en merkte tevens op dat er terecht vaak op gewezen wordt hoe en wanneer men door dient te vragen. De WISC-III^{NL} werd ook gebruikersvriendelijker en duidelijker dan de WISC-R^{NL} gevonden. De test werd door verschillende respondenten een moderne en eigentijdse test genoemd. De letterlijke tekst van de op- en aanmerkingen is opgenomen in een afzonderlijk verslag (Bers van et al., 2004).

3.13 medewerking aan vervolgonderzoek van de Universiteit van Amsterdam

Tenslotte werd de mogelijkheid geboden om adresgegevens te vermelden. De Universiteit van Amsterdam, in wiens opdracht het onderzoek is uitgevoerd, wil graag hulp bieden om de normen en validiteitgegevens van de WISC-III^{NL} uit te breiden en te verbeteren.

Respondenten kunnen daaraan bijdragen door gegevens, verzameld in het veld, beschikbaar te stellen om zodoende tot meer kennis en een groter draagvlak voor de veelgebruikte WISC-III^{NL} te komen. De uiteraard anonieme gegevens zullen in eventueel vervolgonderzoek gebruikt worden. Ongeveer de helft van de respondenten gaf aan mee te willen werken in een vervolgproject.

4. Resultaten experimenteel onderzoek

4.1 Respondenten

De analyses van de effecten op de afhankelijke variabelen zijn gebaseerd op 12 groepen respondenten (voor elke groep: $n=73$). De twee analyses van de effecten van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele responspercentage zijn gebaseerd op $N=876$ (alle verstuurdde enquêtes). In de eerste analyse werden de enquêtes met een korte herinnering die later dan sluitingsdatum 1 binnenkwamen als niet ontvangen beschouwd. In de tweede analyse werden deze enquêtes als wél ontvangen beschouwd.

De twee analyses van de effecten van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele responssnelheid zijn gebaseerd op respectievelijk $N=436$ en $N=453$. Negen respondenten vulden niet in wanneer zij de enquête hadden ingevuld en deze gegevens werden daarom niet meegenomen in de analyses. In de eerste analyse werden de gegevens van de enquêtes met een korte herinnering die na sluitingsdatum 1 binnenkwamen als niet ontvangen beschouwd. In de tweede analyse werden de gegevens van deze enquêtes als wél ontvangen beschouwd.

De twee analyses van de effecten van de onafhankelijke variabelen op de afhankelijke variabele responskwaliteit zijn gebaseerd op respectievelijk $N=445$ en $N=462$. In de eerste analyse werden de gegevens van de enquêtes met een korte herinnering die na sluitingsdatum 1 binnenkwamen als niet ontvangen beschouwd. In de tweede analyse werden de gegevens van deze enquêtes als wél ontvangen beschouwd.

4.2 Responspercentage

4.2.1 Analyse 1 – vier weken na herinnering

In Tabel 4.1 is te zien dat het gemiddelde responspercentage van de rode enquêtes hoger is dan dat van de roze en witte enquêtes. In tegenstelling tot wat verwacht werd bleek uit een ANOVA dat dit verschil niet significant was, $F(2,864) = 0.361$, $p = 0.697$. Tevens is in Tabel 4.1 te zien dat het gemiddelde responspercentage van de persoonlijke enquêtes hoger is dan dat van de onpersoonlijke enquêtes. Ook dit verschil bleek geheel tegen de verwachting in niet significant te zijn, $F(1,864) = 2.416$, $p = 0.120$. Tenslotte is in Tabel 4.1 te zien dat het gemiddelde responspercentage van de enquêtes met een korte herinnering, in tegenstelling tot wat verwacht werd, lager is dan dat van de enquêtes met een lange

herinnering. Uit een ANOVA bleek dat ook dit verschil niet significant was, $F(1,684) = 1.320$, $p = 0.251$.

Tabel 4.1 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van het responspercentage per conditie na vier weken vanaf de verzending van de herinnering

N=876	kleur	verpersoonlijking	Herinnering*	N	M	SD
wit	persoonlijk		kort	73	0,41	0,50
			lang	73	0,58	0,50
			totaal	146	0,49	0,50
	onpersoonlijk		kort	73	0,49	0,50
			lang	73	0,49	0,50
			totaal	146	0,49	0,50
	totaal		kort	146	0,45	0,50
			lang	146	0,53	0,50
			totaal	292	0,49	0,50
roze	persoonlijk		kort	73	0,60	0,49
			lang	73	0,51	0,50
			totaal	146	0,55	0,50
	onpersoonlijk		kort	73	0,45	0,50
			lang	73	0,45	0,50
			totaal	146	0,45	0,50
	totaal		kort	146	0,53	0,50
			lang	146	0,48	0,50
			totaal	292	0,50	0,50
rood	persoonlijk		kort	73	0,51	0,50
			lang	73	0,60	0,49
			totaal	146	0,55	0,50
	onpersoonlijk		kort	73	0,47	0,50
			lang	73	0,53	0,50
			totaal	146	0,50	0,50
	totaal		kort	146	0,49	0,50
			lang	146	0,57	0,50
			totaal	292	0,53	0,50
totaal	persoonlijk		kort	219	0,51	0,50
			lang	219	0,56	0,50
			totaal	438	0,53	0,50
	onpersoonlijk		kort	219	0,47	0,50
			lang	219	0,49	0,50
			totaal	438	0,48	0,50
	totaal		kort	438	0,49	0,50
			lang	438	0,53	0,50
			totaal	876	0,51	0,50

*kort=vijf weken na versturing van enquête; lang=zeven weken na versturing van enquête

4.2.2 Analyse 2 - zeven weken na enquête

In Tabel 4.2 is te zien dat het gemiddelde responspercentage van de rode enquêtes hoger is dan dat van de roze en witte enquêtes. In tegenstelling tot wat verwacht werd bleek uit een ANOVA dat dit verschil niet significant was, $F(2,864) = 0.425$, $p = 0.654$. Tevens is in Tabel 4.2 te zien dat het gemiddelde responspercentage van de persoonlijke enquêtes hoger is dan dat van de onpersoonlijke enquêtes. Ook dit verschil bleek geheel tegen de verwachting in niet significant te zijn, $F(1,864) = 2.213$, $p = 0.137$. Tenslotte is in Tabel 4.2 te zien dat het gemiddelde responspercentage van de enquêtes met een korte herinnering, in tegenstelling tot wat verwacht werd, even hoog is als dat van de enquêtes met een lange herinnering. Als er geen verschil is kan dit natuurlijk ook niet significant zijn, $F(1,864) = 0.000$, $p = 1.000$.

Voor responspercentage blijkt dat er geen verschil is tussen analyse 1 en 2.

Tabel 4.2 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van het responspercentage per conditie na zeven weken vanaf de verzending van de enquête

N=876	kleur	verpersoonlijking	Herinnering*	N	M	SD
	wit	persoonlijk	kort	73	0,45	0,50
			lang	73	0,58	0,50
			totaal	146	0,51	0,50
		onpersoonlijk	kort	73	0,52	0,50
			lang	73	0,49	0,50
			totaal	146	0,51	0,50
		totaal	kort	146	0,49	0,50
			lang	146	0,53	0,50
			totaal	292	0,51	0,50
	roze	persoonlijk	kort	73	0,64	0,48
			lang	73	0,51	0,50
			totaal	146	0,58	0,50
		onpersoonlijk	kort	73	0,49	0,50
			lang	73	0,45	0,50
			totaal	146	0,47	0,50
		totaal	kort	146	0,57	0,50
			lang	146	0,48	0,50
			totaal	292	0,52	0,50
	rood	persoonlijk	kort	73	0,53	0,50
			lang	73	0,60	0,49
			totaal	146	0,57	0,50
		onpersoonlijk	kort	73	0,52	0,50
			lang	73	0,53	0,50
			totaal	146	0,53	0,50
		totaal	kort	146	0,53	0,50
			lang	146	0,57	0,50
			totaal	292	0,55	0,50
	totaal	persoonlijk	kort	219	0,54	0,50
			lang	219	0,56	0,50
			totaal	438	0,55	0,50
		onpersoonlijk	kort	219	0,51	0,50
			lang	219	0,49	0,50
			totaal	438	0,50	0,50
		totaal	kort	438	0,53	0,50
			lang	438	0,53	0,50
			totaal	876	0,53	0,50

*kort=zes weken na versturing van herinnering; lang=vier weken na versturing van herinnering

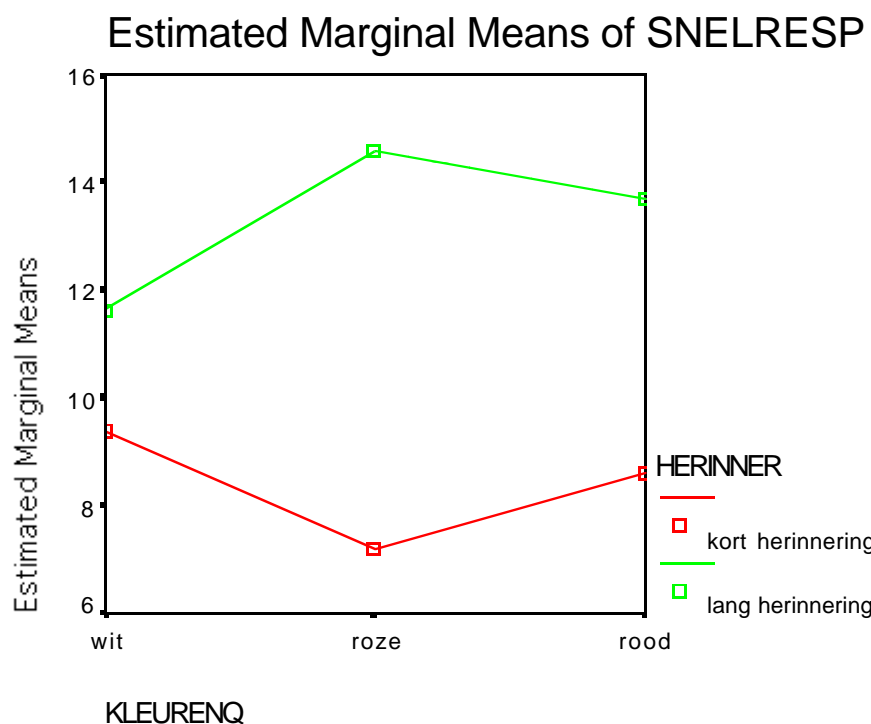
4.3 Responssnelheid

4.3.1 Analyse 1 - vier weken na herinnering

In Tabel 4.3 is te zien dat de gemiddelde responsnelheid van de rode enquêtes, in tegenstelling tot wat verwacht werd, lager is dan die van de roze en witte enquêtes. Uit een ANOVA bleek dat dit verschil niet significant was, $F(2,424) = 0.191$, $p = 0.826$. Tevens is in Tabel 4.3 te zien dat de gemiddelde responsnelheid van de persoonlijke enquêtes, geheel tegen de verwachting in, lager is dan die van de onpersoonlijke enquêtes. Uit een ANOVA bleek dat ook dit verschil niet significant was, $F(1,424) = 0.146$, $p = 0.702$. Tenslotte is in Tabel 4.3 te zien dat de gemiddelde responsnelheid van de enquêtes met een korte herinnering hoger is dan die van de enquêtes met een lange herinnering. Geheel in overeenstemming met de verwachting bleek uit een ANOVA dat dit verschil significant was, $F(1,424) = 33.193$, $p = 0.000$.

In figuur 4.2 is te zien dat de roze enquêtes met een lange herinnering de laagste responsnelheid hebben en dat de roze enquêtes met een korte herinnering de hoogste responsnelheid hebben. Uit een ANOVA bleek dat er een significant interactie-effect is van kleur en herinnering op responsnelheid, $F(2,424) = 3.009$, $p = 0.050$. Het effect van de herinnering is afhankelijk van de kleur van de enquête.

Figuur 4.2 Interactie-effect van kleur en herinnering op responsnelheid

Tabel 4.3 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van de responsnelheid per conditie na vier weken vanaf de verzending van de herinnering

N=436	kleur	verpersoonlijking	herinnering	N	M	SD
	wit	persoonlijk	kort	30	8,47	6,47
			lang	42	11,90	9,79
			totaal	72	10,47	8,68
		onpersoonlijk	kort	34	10,32	4,67
			lang	36	11,39	8,99
			totaal	70	10,87	7,19
		totaal	kort	64	9,45	5,62
			lang	78	11,67	9,37
			totaal	142	10,67	7,95
	roze	persoonlijk	kort	43	6,53	4,62
			lang	36	16,47	13,57
			totaal	79	11,06	10,91
		onpersoonlijk	kort	33	7,85	5,20
			lang	33	12,73	10,86
			totaal	66	10,29	8,80
		totaal	kort	76	7,11	4,89
			lang	69	14,68	12,40
			totaal	145	10,71	9,98
	rood	persoonlijk	kort	36	8,69	6,75
			lang	43	14,07	11,49
			totaal	79	11,62	9,94
		onpersoonlijk	kort	33	8,55	5,57
			lang	37	13,35	11,12
			totaal	70	11,09	9,21
		totaal	kort	69	8,62	6,17
			lang	80	13,74	11,25
			totaal	149	11,37	9,57
	totaal	persoonlijk	kort	109	7,78	5,94
			lang	121	14,03	11,66
			totaal	230	11,07	9,89
		onpersoonlijk	kort	100	8,92	5,21
			lang	106	12,49	10,29
			totaal	206	10,76	8,40
		totaal	kort	209	8,33**	5,62
			lang	227	13,31**	11,05
			totaal	436	10,92	9,20

*kort=vijs weken na versturing van enquête; lang=zeven weken na versturing van enquête

**verschil tussen de groepsgemiddelden is significant bij alfa = 0,01

4.3.2 Analyse 2 - zeven weken na enquête

In Tabel 4.4 is te zien dat de gemiddelde responssnelheid van de rode enquêtes, in tegenstelling tot wat verwacht werd, lager is dan die van de roze en witte enquêtes. Uit een ANOVA bleek dat dit verschil niet significant was, $F(2,441) = 0.365$, $p = 0.695$. Tevens is in Tabel 4.4 te zien dat de gemiddelde responssnelheid van de persoonlijke enquêtes, geheel tegen de verwachting in, lager is dan die van de onpersoonlijke enquêtes. Uit een ANOVA bleek dat ook dit verschil niet significant was, $F(1,424) = 0.049$, $p = 0.825$. Tenslotte is in Tabel 4.4 te zien dat de gemiddelde responssnelheid van de enquêtes met een korte herinnering hoger is dan die van de enquêtes met een lange herinnering. Geheel in overeenstemming met de verwachting bleek uit een ANOVA dat dit verschil significant was, $F(1,424) = 12.438$, $p = 0.000$. Het interactie-effect van kleur en herinnering op responssnelheid dat in de eerste analyse van de effecten op responssnelheid gevonden werd bleek in de tweede analyse niet significant.

Voor responssnelheid blijkt dat er geen verschil is tussen analyse 1 en 2.

Tabel 4.4 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van de responsnelheid per conditie na zeven weken vanaf de verzending van de enquête

N=453	kleur	verpersoonlijking	Herinnering*	N	M	SD
	wit	persoonlijk	kort	33	10,58	9,21
			lang	42	11,90	9,79
			totaal	75	11,32	9,50
		onpersoonlijk	kort	36	10,81	5,24
			lang	36	11,39	8,99
			totaal	72	11,10	7,31
	totaal		kort	69	10,70	7,35
			lang	78	11,67	9,37
			totaal	147	11,21	8,47
	roze	persoonlijk	kort	46	7,83	7,63
			lang	36	16,47	13,57
			totaal	82	11,62	11,43
		onpersoonlijk	kort	36	10,14	9,29
			lang	33	12,73	10,86
			totaal	69	11,38	10,08
	totaal		kort	82	8,84	8,42
			lang	69	14,68	12,40
			totaal	151	11,51	10,80
	rood	persoonlijk	kort	38	9,92	8,45
			Lang	43	14,07	11,49
			totaal	81	12,12	10,33
		onpersoonlijk	kort	37	11,14	9,34
			lang	37	13,35	11,12
			totaal	74	12,24	10,26
	totaal		kort	75	10,52	8,86
			lang	80	13,74	11,25
			totaal	155	12,18	10,26
	totaal	persoonlijk	kort	117	9,28	8,38
			lang	121	14,03	11,66
			totaal	238	11,70	10,44
		onpersoonlijk	kort	109	10,70	8,13
			lang	106	12,49	10,29
			totaal	215	11,58	9,28
	totaal		kort	226	9,96**	8,27
			lang	227	13,31**	11,05
			totaal	453	11,64	9,89

*kort=zes weken na versturing van herinnering; lang=vier weken na versturing van herinnering

**verschil tussen de groepsgemiddelden is significant bij alfa = 0,01

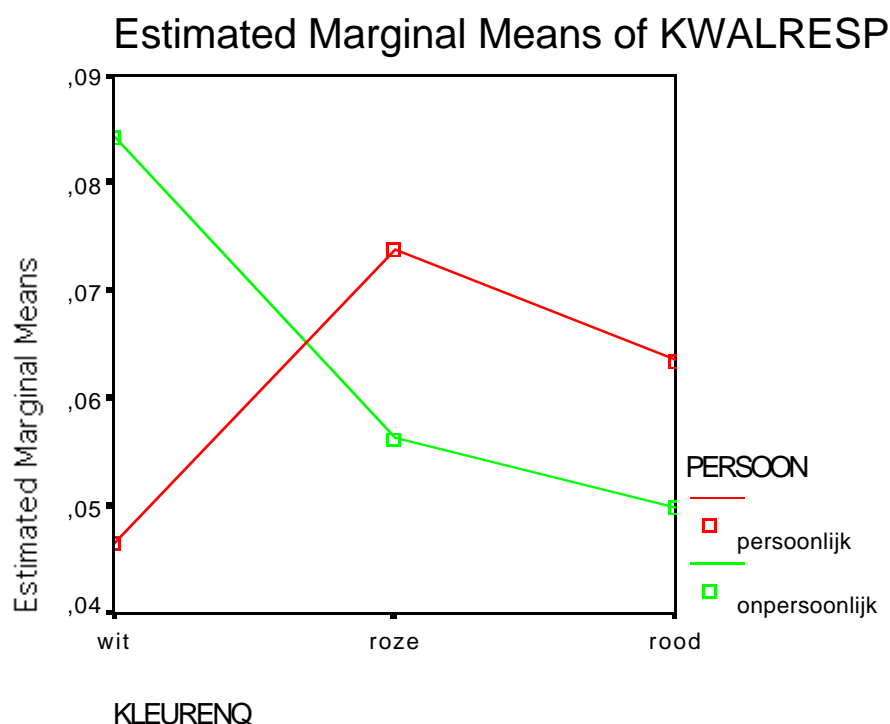
4.4 Responskwaliteit

4.4.1 Analyse 1 - vier weken na herinnering

In Tabel 4.5 is te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de rode enquêtes hoger is dan die van de roze en witte enquêtes. In tegenstelling tot wat verwacht werd bleek uit een ANOVA dat dit verschil niet significant was, $F(2,433) = 0.322$, $p = 0.725$. Tevens is in Tabel 4.5 te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de persoonlijke enquêtes hoger is dan die van de onpersoonlijke enquêtes. Ook dit verschil bleek geheel tegen de verwachting in niet significant te zijn, $F(1,433) = 0.047$, $p = 0.828$. Tenslotte is in Tabel 4.5 te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de enquêtes met een korte herinnering, in tegenstelling tot wat verwacht werd, lager is dan die van de enquêtes met een lange herinnering. Ook dit verschil bleek niet significant, $F(1,433) = 0.108$, $p = 0.743$.

In figuur 4.3 is te zien dat de witte persoonlijke enquêtes een hogere responskwaliteit hebben dan de witte onpersoonlijke enquêtes. Bij de roze en rode enquêtes hebben de onpersoonlijke enquêtes juist een hogere responskwaliteit dan de persoonlijke enquêtes. Uit een ANOVA bleek dat er een significant interactie-effect is van kleur en verpersoonlijking op responskwaliteit, $F(2,433) = 3.036$, $p = 0.049$. Het effect van verpersoonlijking van de enquête is afhankelijk van de kleur van de enquête.

Figuur 4.3 interactie-effect van kleur en verpersoonlijking op responskwaliteit

Tabel 4.5 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van de responskwaliteit per conditie na vier weken vanaf de verzending van de herinnering

N=445	kleur	verpersoonlijking	Herinnering*	N	M	SD
	wit	persoonlijk	kort	30	0,053	0,076
			lang	42	0,040	0,058
			totaal	72	0,056	0,066
		onpersoonlijk	kort	36	0,103	0,177
			lang	36	0,066	0,078
			totaal	72	0,084	0,137
	totaal		kort	66	0,080	0,142
			lang	78	0,052	0,069
			totaal	144	0,065	0,109
	roze	persoonlijk	kort	44	0,055	0,110
			lang	37	0,093	0,166
			totaal	81	0,072	0,139
		onpersoonlijk	kort	33	0,054	0,055
			lang	33	0,058	0,071
			totaal	66	0,056	0,063
	totaal		kort	77	0,055	0,090
			lang	70	0,077	0,130
			totaal	147	0,065	0,111
	rood	persoonlijk	kort	37	0,070	0,138
			lang	44	0,057	0,086
			totaal	81	0,063	0,112
		onpersoonlijk	kort	34	0,050	0,069
			lang	39	0,050	0,094
			totaal	73	0,050	0,083
	totaal		kort	71	0,060	0,110
			lang	83	0,054	0,089
			totaal	154	0,058	0,099
	totaal	persoonlijk	kort	111	0,059	0,112
			lang	123	0,062	0,111
			totaal	234	0,061	0,111
		onpersoonlijk	kort	103	0,070	0,118
			lang	108	0,058	0,082
			totaal	211	0,064	0,101
	totaal		kort	214	0,064	0,115
			lang	231	0,060	0,098
			totaal	445	0,062	0,106

*kort=vijs weken na versturing van enquête; lang=zeven weken na versturing van enquête

4.4.2 Analyse 2 - zeven weken na enquête

In Tabel 4.6 is te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de rode enquêtes hoger is dan die van de roze en witte enquêtes. In tegenstelling tot wat verwacht werd bleek uit een ANOVA dat dit verschil niet significant was, $F(2,450) = 488$, $p = 0.614$. Tevens is in Tabel 4.6 te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de persoonlijke enquêtes hoger is dan die van de onpersoonlijke enquêtes. Ook dit verschil bleek geheel tegen de verwachting in niet significant te zijn, $F(1,450) = 0.046$, $p = 0.831$. Tenslotte is in Tabel 4.6 te zien dat de gemiddelde responskwaliteit van de enquêtes met een korte herinnering, in tegenstelling tot wat verwacht werd, lager is dan die van de enquêtes met een lange herinnering. Ook dit verschil was niet significant, $F(1,450) = 0.068$, $p = 0.795$. Het interactie-effect van kleur en verpersoonlijking op responskwaliteit dat in de eerste analyse van de effecten op responskwaliteit gevonden werd bleek in de tweede analyse niet significant.

Tot slot moet worden opgemerkt dat uit homogeniteitstoetsen bleek dat de varianties tussen de diverse condities significant verschilden. Dat kan de toetsingsresultaten van de variantieanalyses hebben vertekend. Er is toch gekozen voor variantieanalyses omdat de gevonden effecten in de meeste gevallen duidelijk waren en het aantal proefpersonen per conditie ook redelijk groot is. In gevallen met grote aantallen waarnemingen per conditie ($n \gg 40$) zijn de vertekende effecten van ongelijke varianties op de toetsresultaten gering.

Tabel 4.6 aantal waarnemingen, gemiddelden en standaarddeviaties van de responskwaliteit per conditie na zeven weken vanaf de verzending van de enquête

N=462	kleur	verpersoonlijking	herinnering	N	M	SD
	wit	persoonlijk	kort	33	0,053	0,073
			lang	42	0,040	0,058
			totaal	75	0,046	0,065
		onpersoonlijk	kort	38	0,099	0,173
			lang	36	0,066	0,078
			totaal	74	0,083	0,136
	totaal		kort	71	0,077	0,137
			lang	78	0,052	0,069
			totaal	149	0,064	0,107
	roze	persoonlijk	kort	47	0,056	0,107
			lang	37	0,093	0,166
			totaal	84	0,072	0,136
		onpersoonlijk	kort	36	0,058	0,059
			lang	33	0,058	0,071
			totaal	69	0,058	0,064
	totaal		kort	83	0,057	0,089
			lang	70	0,077	0,130
			totaal	153	0,066	0,110
	rood	persoonlijk	kort	39	0,067	0,135
			lang	44	0,057	0,086
			totaal	83	0,061	0,111
		onpersoonlijk	kort	38	0,048	0,067
			lang	39	0,050	0,094
			totaal	77	0,049	0,081
	totaal		kort	77	0,057	0,107
			lang	83	0,054	0,090
			totaal	160	0,055	0,098
	totaal	persoonlijk	kort	119	0,059	0,109
			lang	123	0,062	0,111
			totaal	242	0,060	0,110
		onpersoonlijk	kort	112	0,068	0,115
			lang	108	0,058	0,082
			totaal	220	0,063	0,100
	totaal		kort	231	0,063	0,111
			lang	231	0,060	0,098
			totaal	462	0,062	0,105

*kort=zes weken na versturing van herinnering; lang=vier weken na versturing van herinnering

5. Conclusie en discussie

“Hoe wordt de WISC-III^{NL} in de praktijk gebruikt?” Uit de resultaten van het beschrijvende onderzoek kwam het volgende naar voren. In 2003 werden de beide versies van de WISC nog veel gecombineerd. In 2004 verwacht men de WISC-III^{NL} steeds meer te gaan gebruiken. De meeste respondenten testten in 2003 één tot twintig kinderen. Dit zijn ook de verwachtingen voor 2004 met betrekking tot de WISC-III^{NL}. Voor het gebruik van de WISC-R^{NL} en beide tests gecombineerd wordt een meer gespreid patroon verwacht. De meeste geteste kinderen in 2003 waren negen, tien en elf jaar. In 2004 wordt hetzelfde verwacht, ongeacht de versie van de test. Voor 2003 en 2004 kwam naar voren dat beide tests het meeste werden gebruikt voor diagnose in verband met leermoeilijkheden of ten behoeve van speciale onderwijsprogramma's, en voor klinische diagnose. Over het algemeen werden alle standaard subtests bijna altijd gebruikt. Het merendeel van de respondenten berekende altijd het verbaal, perfoormaal en totaal IQ. De factorscores werden iets minder frequent gebruikt. De meeste gebruikers combineerden vijf of meer andere tests met beide versies van de WISC en dit waren met name persoonlijkheidstests. Een groot aantal respondenten gaf aan behoefte te hebben aan aangepaste normen, met name voor allochtone en tweetalige kinderen. Ook ten aanzien van de validiteit had men aangepaste wensen. De algemene indruk van de WISC-III^{NL} was goed. Op de specifieke punten oordeelt men overeenkomstig het COTAN oordeel. Tot slot is er heel veel gebruikt gemaakt van de mogelijkheid om aanvullende opmerkingen te maken over de discussie en over de test in het algemeen.

De hypothesen betreffende de effecten van de drie onafhankelijke variabelen op responspercentage zijn weerlegd. Tevens zijn de hypothesen betreffende de effecten van de drie onafhankelijke variabelen op responskwaliteit weerlegd. Ook de hypothesen betreffende het effect van kleur en verpersoonlijking op responssnelheid zijn weerlegd. Alleen de hypothese dat de korte herinnering een snellere respons zou opleveren dan de lange herinnering is door de resultaten bevestigd.

Een verklaring voor dit gevonden hoofdeffect zou kunnen zijn dat de korte herinnering eerder verstuurd is dan de lange herinnering, waardoor de respondenten eerder de enquête hebben kunnen terugsturen. Dit is echter een *petitio principii* (cirkelredenering). Wellicht dat het gezien kan worden als een manipulatiecontrole van de korte en lange herinneringsbrief. Wel kan gezegd worden dat de respondenten daadwerkelijk de enquête eerder hebben teruggestuurd en dat de herinnering dus effect heeft gehad. Maar dit is niet aangetoond

aangezien er geen vergelijking is geweest ten opzichte van een controle groep die geen herinneringsbrief heeft gehad.

Een verklaring voor de weerlegging van de overige hypothesen kan zijn dat de respondenten een kleine, selecte groep personen waren die betrokken waren bij het onderwerp van de enquête. De respondenten hadden belang bij het onderzoek naar de WISC-III^{NL}, aangezien er actuele problemen speelden. Dit belang is onder andere gebleken uit het feit dat 47% van de respondenten medewerking heeft toegezegd ten aanzien van het datavervolgonderzoek. Ook lieten de respondenten zien dat ze betrokken waren bij de WISC-III^{NL} door de open vragen zeer uitgebreid in te vullen. Deze betrokkenheid en het belang van het onderwerp kunnen ervoor gezorgd hebben dat de manipulaties geen effect hebben gehad op het responsgedrag van de respondenten. Daarnaast zijn de respondenten door de brief van de uitgever op de hoogte gesteld van het aankomende onderzoek en hebben daardoor vooraf een stelling kunnen innemen om wel of niet aan de enquête deel te nemen. Doordat ze deze intentie waarschijnlijk reeds hadden op het moment dat ze de enquête ontvingen, hebben de manipulaties van kleur, verpersoonlijking en later de herinneringsbrief geen effecten teweeg kunnen brengen op het responsgedrag.

Er zijn twee interactie-effecten gevonden. Beide effecten zijn zwak en verklaringen voor de gevonden effecten zijn moeilijk te vinden. Bij de afhankelijke variabele responsnelheid is roze het meest gevoelig voor de snelheid van de herinneringsbrief, wit is daarentegen het minst gevoelig voor de snelheid van de herinneringsbrief. Bij de afhankelijke variabele responskwaliteit zijn de witte enquêtes met persoonlijke brief beter ingevuld dan de witte enquêtes met onpersoonlijke brief, terwijl dit bij de kleuren roze en rood juist omgekeerd is.

Nadat de aankondigingsbrief van de uitgever was verstuurd bleek uit vooronderzoek in het werkveld dat veel personen de WISC-R^{NL} gebruikten in plaats van de WISC-III^{NL}. Dit vooronderzoek had eerder plaats moeten vinden. Nu is er in de brief van de uitgever alleen gesproken over de WISC-III^{NL} waardoor er veel onterechte afmeldingen binnen kwamen van personen die graag de enquête hadden willen invullen, maar aangaven de WISC-III^{NL} (nog) niet te gebruiken en dus niet mee konden werken aan het onderzoek. Daarnaast is in bovenstaande brief gesproken over de procedure van het onderzoek, waarin werd vermeld dat er een bedank-/herinneringsbrief zou worden verstuurd. Hierdoor is het niet mogelijk geweest een controle groep te maken van personen die helemaal geen herinneringsbrief zouden krijgen en is er gekozen voor een manipulatie van een korte en een lange herinneringsbrief.

Aangezien het belang van het onderwerp groot was en het probleem zeer actueel voor de respondenten, bleek het niet mogelijk om de responsneiging te beïnvloeden. Indien de enquête naar een andere, meer algemene doelgroep was gestuurd en over een neutraler onderwerp was gegaan, was het aannemelijk geweest om de resultaten van dit onderzoek te kunnen generaliseren naar andere onderzoeken. Nu is dit niet het geval.

Uit de resultaten van het experimentele onderzoek is naar voren gekomen dat kleur van de enquête, verpersoonlijking en snelheid van de herinneringsbrief op geen enkele wijze responspercentage, responssnelheid en responskwaliteit hebben beïnvloed. Dit in tegenstelling tot wat uit eerdere literatuur naar voren kwam.

Suggesties voor vervolgonderzoek zouden kunnen zijn replicatie van het experimentele onderzoek met een neutraal onderwerp en een meer algemene populatie. De uitgever kan wellicht verder actie ondernemen met de resultaten uit het beschrijvende onderzoek. Tevens zal er vervolgonderzoek kunnen plaatsvinden door de Universiteit van Amsterdam ten behoeve van eventuele nieuwe normering en nieuwe validiteitsgegevens, in samenwerking met degenen die hiervoor hun gegevens beschikbaar willen stellen.

6. Literatuur

Bers, B. van., Jacobs, M., Koek, I., Meijer, D. & Plat, J. (2004). *Hoe wordt de WISC- III^{NL} in de praktijk gebruikt? Op- en aanmerkingen van gebruikers*. Amsterdam; Universiteit van Amsterdam, Psychologische methodenleer. <http://www.fmg.uva.nl/ml> doorklikken 'onderzoek'.

COTAN en RVC. Op internet: <http://drempelonderzoek.nl/COTAN.htm>.

Dillman, D.A. (1978). *Mail and Telephone Surveys, The total design method*. Washington, state University, Pullman, Washington.

Etter, J., Cucherat, M. & Perneger, T. V. (2002). Questionnaire color and response rates to mailed surveys. *Evaluation & The Health Professions*, 25, 185-199.

Evers, A., Vliet-Mulder, J.C. van en Laak, J. ter. (1992). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland*. Amsterdam; NIP/Assen; van Gorcum.

Evers, A., Vliet-Mulder, J.C. van en Groot, C.J. (2000). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland. Deel I Testbeschrijvingen*. Amsterdam; NIP, Dienstencentrum/Assen; van Gorcum & Comp.

Evers, A., Vliet-Mulder, J.C. van en Groot, C.J. (2000). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland. Deel II Testresearch*. Amsterdam; NIP, Dienstencentrum/Assen; van Gorcum & Comp.

Evers, A., Zaal, J.N., & Evers, A. (2002). Ontwikkelingen in het testgebruik van Nederlandse psychologen. *De Psycholoog*, 2, 54-61.

Fox, C. M., Robinson, K. L., & Boardley, D. (1998). Cost-effectiveness of follow-up strategies in improving the response rate of mail surveys. *Industrial Marketing Management*, 27, 127-133.

Köhler, W. (2002, december 14). Niet zo Slim. Critici hekelen normering van nieuwe intelligentietests. *NRC*,

Kort, W., compaan, E.L., Bleichrodt, N., Resing, W.C.M., Schittekatte, M., Bosman, M., Vermeir, G., & Verhaeghe, P. (2002). *WISC-III^{NL} handleiding*. Amsterdam, NDC/NIP.

Oosterveld, P., Vorst, H. C. M. (2003). *Testconstructie en testonderzoek*. Universiteit van Amsterdam.

Pesch, W. & Ponsioen, A. (2004). Flinterdunne en flagrante Flynn-effecten bij licht verstandelijk gehandicapte kinderen. Aanbevelingen voor het gebruik van de WISC-III. *De psycholoog*, 2, 64-68.

Tellegen, P.J. (2002). De WISC-III^{NL}. Een illusie armer. *De Psycholoog*, 37, 607-610.

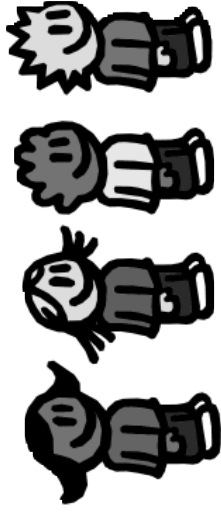
Willard, C. (1996). Color mixing made simple. *American Artist*, 60, 52-54.

Yu, J. & Cooper, H. (1983). A quantitative review of research design effects on response rates to questionnaires. *Journal of Marketing Research*, 20, 36-44.

Yammarino, F. J., Skinner, S. J. & Childers, T. L. (1991). Understanding mail survey response behavior: A meta-analysis. *Public Opinion Quarterly*, 55, 613-639.

7. Bijlagen

bijlage 1	wit enquêteboekje
bijlage 2	onpersoonlijke begeleidende brief enquêtepakketje
bijlage 3	korte herinnering
bijlage 4	lange herinnering

WISC IN DE PRAKTIJK

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Indien u nog aanvullende opmerkingen heeft, willen wij die graag van u vernemen. U kunt daartoe ook extra pagina's toevoegen.

[illegible][illegible]

This image shows a full page of primary-ruled paper. It contains ten identical horizontal rows. Each row is defined by three lines: a solid top line, a dashed midline, and a solid bottom line. The rows are evenly spaced and cover the entire page area.

Ik dank voor uw medewerking aan dit onderzoek. Wij zullen u een rapportage van de onderzoeksresultaten toesturen.

Om te beginnen willen we u een aantal vragen over uw gebruik van de WISC-III^{NL}-en/of de WISC-R^{NL}-stellen.

1. Wanneer heeft u de WISC-III^{NL} aangeschaft?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)

1.	2002
2.	2003
3.	2004

2. Welke versie van de WISC gebruikt u?
(Omcirkel het nummer van uw antwoord voor 2003 én voor 2004.)

2003	
1.	WISC-III ^{NL}
2.	WISC-R ^{NL}
3.	WISC-III ^{NL} én WISC-R ^{NL}
4.	Ik gebruik geen WISC test.

2004	
1.	WISC-III ^{NL}
2.	WISC-R ^{NL}
3.	WISC-III ^{NL} én WISC-R ^{NL}
4.	Ik gebruik geen WISC test.

Indien u alleen de WISC-III^{NL} gebruikt vult u vraag 3 tot en met 15 in voor de WISC-III^{NL}.

Indien u alleen de WISC-R^{NL} gebruikt vult u vraag 3 tot en met 15 in voor de WISC-R^{NL}.

Indien u de WISC-III^{NL} naast de WISC-R^{NL} gebruikt vult u vraag 3 tot en met 15 in voor het totaal van beide tests zonder onderscheid te maken.

Indien u geen WISC test gebruikt kunt u verder gaan met vraag 20.

Gebruik in 2003

3. Bij hoeveel kinderen heeft u in 2003 de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} afgenomen?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)
1. BIJ EEN TOT TIEN KINDEREN
2. BIJ TIEN TOT TWINTIG KINDEREN
3. BIJ TWINTIG TOT DERTIG KINDEREN
4. BIJ DERTIG TOT VEERTIG KINDEREN
5. BIJ VEERTIG TOT VIJFTIG KINDEREN
6. BIJ VIJFTIG OF MEER KINDEREN
4. Bij hoeveel kinderen uit de volgende leeftijdscategorieën heeft u in 2003 de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} afgenomen?
(Vul per leeftijdscategorie naar schatting het aantal kinderen in.)

	ZES JAAR
	ZEVEN EN ACHT JAAR
	NEGEN, TIEN EN ELF JAAR
	TWAALF, DERTIEN EN VEERTIEN JAAR
	VIJFTIEN EN ZESTIEN JAAR

5. Bij hoeveel kinderen heeft u in 2003 voor de volgende doelen de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} afgenomen?
(Vul per doel naar schatting het aantal kinderen in.)

	KLINISCHE DIAGNOSE
	FORENSISCHE DIAGNOSE
	DIAGNOSE I.V.M. LEERMOEILIJKHEDEN OF T.B.V. SPECIALE ONDERWIJSPROGRAMMA'S
	TOELATING, TOETSING OF DIPLOMERING IN HET ONDERWIJS
	SCHOOL- EN BEROEPSKEUZE
	TESTONTWIKKELING
	ANDER WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK
	ANDERS, NL:.....

25. De Universiteit van Amsterdam wil hulp bieden normen en validiteitsgegevens van de WISC-III^{NL} zo snel mogelijk uit te breiden en te verbeteren. Een mogelijkheid daartoe is gebruik te maken van de beschikbare gegevens in het veld. De gegevens die u en uw instituut verzameld hebben kunnen bijdragen de kennis over de WISC-III^{NL} te vergroten. Mocht u willen samenwerken in dit project dan vragen wij u uw naam en telefoonnummer onderaan deze vraag te vermelden. De gegevens die u verstrekt hebt worden anoniem verwerkt. Uw adresgegevens worden direct bij ontvangst gescheiden van de enquête. Ook voor uw instituut kan het voordelen hebben samen te werken in dit WISC-III^{NL}-project.

NAAAM: .....
.....
.....
TELEFOONNUMMER: .....

Indien u nog aanvullende opmerkingen heeft, willen wij die graag van u vernemen. Op de volgende pagina is daarvoor ruimte gemaakt. U kunt ook extra pagina's toevoegen.

Tenslotte willen wij u een aantal vragen over uw werksituatie stellen om de resultaten van ons onderzoek beter te kunnen interpreteren.

20. Op welk gebied is uw organisatie werkzaam?
(Omcirkel uw antwoord. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.)
1.	GEZONDHEIDSZORG
2.	ONDERWIJS
3.	SCHOOL- EN BEROEPSKEUZE
4.	WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK
5.	ANDERS, NL:.....
21. Hoe bent u werkzaam?
(Omcirkel uw antwoord. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.)
1.	ZELFSTANDIG
2.	IN LOONDIENST/SEMI-OVERHEID
3.	IN LOONDIENST/BEDRIJFSLEVEN
4.	ANDERS, NL:.....
22. Wat is uw functie?
(Omcirkel uw antwoord.)
1.	PSYCHOLOOG
2.	(ORTHO) PEDAGOOG
3.	ANDERS, NL:.....
23. Wat is uw geslacht?
(Omcirkel uw antwoord.)
1.	VROUW
2.	MAN
24. Op welke datum heeft u de enquête ingevuld?
(Vul de datum in de vakjes in.)

<input type="text"/>	<input type="text"/>	-	<input type="text"/>	<input type="text"/>	-	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	4
----------------------	----------------------	---	----------------------	----------------------	---	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	---

Gebruik in 2004

6. Bij hoeveel kinderen denkt u in 2004 de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} te gaan afnemen?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)
1.	BIJ EEN TOT TIEN KINDEREN
2.	BIJ TIEN TOT TWINTIG KINDEREN
3.	BIJ TWINTIG TOT DERTIG KINDEREN
4.	BIJ DERTIG TOT VEERTIG KINDEREN
5.	BIJ VEERTIG TOT VIJFTIG KINDEREN
6.	BIJ VIJFTIG OF MEER KINDEREN
7. Bij hoeveel kinderen uit de volgende leeftijdscategorieën denkt u in 2004 de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} te gaan afnemen?
(Vul per leeftijdscategorie naar schatting het aantal kinderen in.)
____	ZES JAAR
____	ZEVEN EN ACHT JAAR
____	NEGEN, TIEN EN ELF JAAR
____	TWAALF, DERTIEN EN VEERTIEN JAAR
____	VIJFTIEN EN ZESTIEN JAAR
8. Bij hoeveel kinderen denkt u in 2004 voor de volgende doelen de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} te gaan afnemen?
(Vul per doel naar schatting het aantal kinderen in.)
____	KLINISCHE DIAGNOSE
____	FORENSISCHE DIAGNOSE
____	DIAGNOSE I.V.M. LEERMOEILIKHEDEN OF
____	T.B.V. SPECIALE ONDERWIJSPROGRAMMA'S
____	TOELATING, TOETSING OF DIPLOMERING IN
____	HET ONDERWIJS
____	SCHOOL- EN BEROEPSKEUZE
____	TESTONTWIKKELING
____	ANDER WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK
____	ANDERS, NL:.....

9. Hoe vaak gebruikt u de verschillende subtests van de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}?
(Omcirkel uw antwoord voor elke subtest.)

Onvolledige Tekeningen (BIJNA) ALTID (BIJNA) NOOIT

Informatie	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
------------	----------------	------------	------	---------------

Substitutie	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
-------------	----------------	------------	------	---------------

Overeenkomsten	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
----------------	----------------	------------	------	---------------

Plaatjes Ordenen	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
------------------	----------------	------------	------	---------------

Rekenen	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
---------	----------------	------------	------	---------------

Blokpatronen	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
--------------	----------------	------------	------	---------------

Woordkennis

Figuur Leggen

Begrijpen	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
-----------	----------------	------------	------	---------------

Ga verder op de volgende pagina.

Eris over de normering van de WISC-III^{NL} veel te doen geweest.

In verschillende artikelen in De Psycholoog is er op gewezen dat de representativiteit van de normgroepen van de WISC-III^{NL} niet in orde zou zijn.

Het percentage havo/vwo leerlingen in de Nederlandse onderzoeksgroep van 13 t/m 16 jaar is 55%. De CBS-gegevens geven echter een percentage havo/vwo leerlingen voor het derde leerjaar van 38%. De normering zou voor de oudere leeftijdsgroepen dus te hoog gesteld zijn en het intelligentieniveau van de leerlingen in het voortgezet onderwijs onderschatten. De Cotan, de Commissie Test Aangelegenheden Nederland, beoordeelde de WISC-III^{NL} ten aanzien van de uitgangspunten normering, betrouwbaarheid, begripsvaliditeit en criteriumvaliditeit onvoldoende. Op basis van deze voorlopige beoordeling van de Cotan werd de WISC-III^{NL} een aantal maanden uit de handel genomen. Na het rapport van een commissie van experts, die het NDC zelf samenstelde, kwam de WISC-III^{NL} in september 2003 weer terug op de markt. Het uiteindelijke oordeel van de Cotan wordt gegeven als een aanvullend technisch rapport verschenen is (www.testresearch.nl/wisc).

18. Heeft u de discussie over de WISC-III^{NL} gevolgd?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)

1.	NEE
2.	IA

GA VERDER METVRAAG 20

19. Wat is uw mening in deze discussie?

[illegible]

Er volgen nu een aantal vragen waarin naar uw mening over de WISC-III^{NL} gevraagd wordt. Beantwoord deze vragen ook als u de WISC-III^{NL} (nog) niet gebruikt.

vervolg vraag 9

gebruikt.					Symbolen Vergelijken (BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS	(BIJNA) NOOIT
16.	Wat is uw algemene indruk van de WISC-III ^{NL} ? (Omcirkel uw antwoord.)							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
17.	Wat is uw oordeel over de WISC-III ^{NL} op de volgende punten? (Omcirkel uw antwoord.)							
	Theoretische achtergrond							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Kwaliteit testmateriaal							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Kwaliteit handleiding							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Normen							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Betrouwbaarheid							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Begripsvaliditeit							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				
	Criteriumvaliditeit							
	GOED	MATIG	SLECHT	GEEN MENING				

11. De normering van de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} is gebaseerd op de totale populatie kinderen tussen 6 en 17 jaar. Het is mogelijk dat de huidige normgroepen niet representatief zijn voor verschillende specifieke groepen. Heeft u in uw werk behoefte aan andere dan de bestaande normen?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)

1.	NEE	→	WELKE NORMEN?
2.	JA		

voor groep:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. De validiteit van de WISC-III^{NL} en de WISC-R^{NL} is berekend aan de hand van intercorrelaties tussen subtests en correlaties met externe factoren zoals schoolprestaties. Heeft u in uw werk behoefte aan andere dan de bestaande validiteitgegevens?
(Omcirkel het nummer voor uw antwoord.)

1.	NEE	→	WELKE VALIDITEITSGEGEVENS?
2.	JA		

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Er volgen nu een aantal vragen over tests die u eventueel in combinatie met de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL} afneemt.

13. Hoeveel verschillende tests neemt u gemiddeld, naast de WISC-III^{NL} en/of de WISC-R^{NL}, per kind af?
(Omcirkel uw antwoord en tel de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL} niet mee.)

1.	EEN TEST
2.	TWEE TESTS
3.	DRIE TESTS
4.	VIJF TESTS
5.	VIJF OF MEER TESTS
6.	IK COMBINEER DE WISC-III ^{NL} /WISC-R ^{NL} NIET MET ANDERE TESTS.

→ GAVERDER MET VRAAG 16

14. Welke tests neemt u in combinatie met de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL} af?
(Noem de vijf meest voorkomende.)

1.	.....
2.	.....
3.	.....
4.	.....
5.	.....

15. Hoe vaak komen de combinaties uit vraag 14 voor?
(Omcirkel voor elke combinatie uw antwoord.)

1.	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS
2.	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS
3.	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS
4.	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS
5.	(BIJNA) ALTIJD	REGELMATIG	SOMS

FACULTEIT DER MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Afdeling Psychologie

*Roetersstraat 15
1018 WB Amsterdam
Tel: 020 - 5256228*

Amsterdam, 13 april 2004

Betreft: enquête over gebruik van de WISC

Programmagroep Psychologische Methodenleer
Contactpersoon: mevr. W.H.M. van Osch
Telefoon: 020 – 5256870
Fax: 020 – 6390026
E-mail: mlsecretariaat@fmg.uva.nl

Geachte heer/mevrouw,

Hierbij vragen wij uw aandacht voor het volgende. De WISC is een veelgebruikte test voor kinderen in Nederland. Het lijkt van belang voor een optimaal testgebruik de toepassing van deze test in Nederland in kaart te brengen en eventuele wensen van de gebruikers te inventariseren. Daarom doet de Afdeling Psychologie van de Universiteit van Amsterdam onderzoek naar het gebruik in de praktijk van en het oordeel van gebruikers over de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL}.

Voor dit gebruikersonderzoek doen wij een beroep op uw ervaring en expertise op het gebied van testgebruik bij kinderen. Om een goed beeld te krijgen van het gebruik van de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL} is het belangrijk dat zoveel mogelijk gebruikers de enquête invullen en terugsturen. U kunt hiervoor bijgevoegde retourenveloppe gebruiken. Het invullen van de enquête zal 15 minuten in beslag nemen. Wij hopen dat u wilt bijdragen aan dit onderzoek.

Uw gegevens zullen uiteraard met grote zorg en volledig anoniem worden behandeld. Een samenvatting van de onderzoeksresultaten sturen wij u na afloop van het onderzoek toe. Daarna zullen wij alle adresgegevens vernietigen. Mocht u vragen hebben over het onderzoek of over de enquête in het bijzonder dan willen wij die graag beantwoorden. U kunt daarvoor contact opnemen met bovenstaande contactpersoon.

Bij voorbaat onze hartelijke dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Drs. H.C.M. Vorst

FACULTEIT DER MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Afdeling Psychologie

*Roetersstraat 15
1018 WB Amsterdam
Tel: 020 - 5256228*

Amsterdam, 20 april 2004

Betreft: enquête gebruik van de WISC

Programmagroep Psychologische Methodenleer
Contactpersoon: mevr. W.H.M. van Osch
Telefoon: 020 – 5256870
Fax: 020 – 6390026
E-mail: mlsecretariaat@fmg.uva.nl

Geachte heer/mevrouw,

Ongeveer een week geleden ontving u een enquête over het gebruik van de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL} met het verzoek om deze als ervaringsdeskundige in te vullen en terug te sturen. Als u de enquête al teruggestuurd heeft willen wij u hiervoor hartelijk danken.

Indien u de enquête nog niet hebt kunnen invullen en/of terugsturen dan vragen we u dit zo snel mogelijk te doen. Het is voor de kwaliteit van het onderzoek van groot belang dat uw werk met de WISC meetelt in de resultaten.

Heeft u geen enquête ontvangen of bent u hem kwijtgeraakt, laat het ons dan even weten. U kunt hiervoor contact opnemen met bovenstaand contactpersoon. Wij sturen u dan zo snel mogelijk een nieuwe enquête toe. Over enkele maanden ontvangt u een samenvatting van de resultaten.

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Drs. H.C.M. Vorst

FACULTEIT DER MAATSCHAPPIJ- EN GEDRAGSWETENSCHAPPEN

Afdeling Psychologie

*Roetersstraat 15
1018 WB Amsterdam
Tel: 020 - 5256228*

Amsterdam, 4 mei 2004

Betreft: enquête gebruik van de WISC

Programmagroep Psychologische Methodenleer
Contactpersoon: mevr. W.H.M. van Osch
Telefoon: 020 – 5256870
Fax: 020 – 6390026
E-mail: mlsecretariaat@fmg.uva.nl

Geachte heer/mevrouw,

Enige tijd geleden ontving u een enquête over het gebruik van de WISC-III^{NL}/WISC-R^{NL} met het verzoek om deze als ervaringsdeskundige in te vullen en terug te sturen. Als u de enquête al teruggestuurd heeft willen wij u hiervoor hartelijk danken.

Indien u de enquête nog niet hebt kunnen invullen en/of terugsturen dan vragen we u dit zo snel mogelijk te doen. Het is voor de kwaliteit van het onderzoek van groot belang dat uw werk met de WISC meetelt in de resultaten.

Heeft u geen enquête ontvangen of bent u hem kwijtgeraakt, laat het ons dan even weten. U kunt hiervoor contact opnemen met bovenstaand contactpersoon. Wij sturen u dan zo snel mogelijk een nieuwe enquête toe. Over enkele maanden ontvangt u een samenvatting van de resultaten.

Nogmaals hartelijk dank voor uw medewerking.

Met vriendelijke groet,

Drs. H.C.M. Vorst